

Rehabilitering av Granåsen hoppanlegg

Publikasjoner fra Trondheim kommunerevisjon:

F = Forvaltningsrevisjon, R = Regnskapsrevisjon, G = Granskning, N = Notat, S = Selskapskontroll

- 01/2009 – F Næringsareal i Trondheim kommune – tilrettelegging, kjøp og salg
- 02/2009 – F Skoledagens lengde
- 03/2009 – F Miljøledelse i Trondheim kommune – kontroll av miljøstyringen for 2008
- 04/2009 – R Revisjonsrapport – Trondheim kommunes årsregnskap 2008
- 05/2009 – S Eierskapskontroll av Trondheimsfjorden Interkommunale Havn IKS
- 06/2009 – F IA-avtalen i Trondheim kommune – rådmannens oppfølging. Delrapport 1
- 07/2009 – F IA-avtalen i Trondheim kommune – enhetenes oppfølging. Delrapport 2
- 08/2009 – F Forvaltningsrevisjon av Trondheim Byarkiv

- 01/2010 – F Finansforvaltningen i Trondheim kommune – delprosjekt 1:
Forvaltningsrevisjon av Kraftfondet
- 02/2010 – F Finansforvaltningen i Trondheim kommune – Tilleggsnotat til delprosjekt 1:
Forvaltningen av Kraftfondet
- 03/2010 – R Internkontroll på enheter – Delrapport 1: Inntektsområdet
- 04/2010 – R Internkontroll på enheter – Delrapport 2: Lønnsområdet
- 05/2010 – R Intern kontroll på enheter – Delrapport 3: Innkjøpsområdet
- 06/2010 – R Trondheim kommunes årsregnskap 2009
- 07/2010 – F Kvalitet i sykehjem – Ranheim sykehjem
- 08/2010 – R Regnskapsfunksjonen i Trondheim kommune
- 09/2010 – F Stiftelsen Skistua
- 10/2010 – F Miljøledelse i Trondheim kommune – kontroll av miljøstyringen for 2009 med
fokus på miljøvennlige innkjøp
- 11/2010 – N Kommunens helsehus i Spania
- 12/2010 – N Oppsummerende notat etter Kontrollkomiteens høring i Kraftfondssaken
30.8.2010
- 13/2010 – F Forebygging og samarbeid i barnevernet i Midtbyen

- 01/2011 – F Skoleledelse i Trondheim kommune
- 02/2011 – R Trondheim kommunes årsregnskap 2010
- 03/2011 – F Forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten i Midtbyen
- 04/2011 – F Selskapskontroll av Trondheim Renholdsverk
- 05/2011 – F Trondheim kommunes håndtering av farlig avfall
- 06/2011 - F Miljøledelse i Trondheim kommune – kontroll av rådmannens miljøstyring
2010
- 07/2011- F Partnerskapet mellom kommune og stat i NAV Trondheim

Forord

I denne rapporten oppsummerer Trondheim kommunerevisjon forvaltningsrevisjonsprosjektet ”Rehabilitering av Granåsen hoppanlegg”. Arbeidet med rapporten har foregått i perioden mars til august 2011.

Rådmannen har hatt rapporten til verifisering og høring i perioden 9. august til 26. august

Arbeidet er utført av Tale Baadsvik (prosjektleder), Berit Juul og Mona Kristensen.

Trondheim, 26.08.2011

Per Olav Nilsen
revisjonsdirektør

Tale Baadsvik
forvaltningsrevisor

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
1. Bakgrunn.....	8
2. Problemstillinger og metode.....	8
3. Revisjonskriterier	9
3.1. Politiske saker	9
3.2. Krav til saksutredninger og rapportering.....	9
3.3. Retningslinjer for kvalitetsstyring i prosjekter	10
4. Plan for oppgradering, finansiering og bevilgninger	12
4.1. Plan for oppgradering og finansiering.....	12
4.2. Bevilgninger	13
4.3. Regnskapsføring.....	14
5. Organisering av rehabiliteringen.....	15
6. Rehabiliteringens første fase (2006-2008)	17
6.1. Nytt is-spor i tilløpet i 2007	17
6.2. Forprosjekt og engasjement av entreprenør	17
6.3. Minimumsløsningen.....	18
6.4. Fra opprinnelig budsjett til en minimumsløsning	19
6.5. Ny profil i Granåsen	20
7. Plastlegging (2009).....	21
7.1. Endring av metode	21
7.2. Ujevnheter i plastbakken	21
8. Ras i bakken	23
9. Utbedringer etter raset (2010).....	24
9.1. Åpen bok-avtale	24
9.1.1. Oppfølging sommeren 2010.....	26
10. Status 2011	28
10.1. Ødeleggelser og nytt ras 2011	29
11. Revisjonens vurderinger	30
12. Konklusjon.....	32
13. Rådmannens hørings svar	33

Sammendrag

Denne rapporten er et resultat av en forvaltningsrevisjon av rehabiliteringen av hoppbakkene i Granåsenanlegget. Den ble bestilt av kontrollkomiteen i januar 2011, på bakgrunn av økonomiske overskridelser, forsinkelser og ras i forbindelse med rehabiliteringen.

Fra 2007 og fram til i dag har det foregått en omfattende rehabilitering i hoppbakkene i Granåsen. Både K120- og K90-bakkene er bygd om og har fått ny profil. K120 har fått en tidsriktig størrelse, med hillsize på 140 meter og et nytt sporsystem i tilløpet. Det er lagt ny plast i unnarenet på begge bakkene. Den nye profilen og størrelsen på K120 høstet anerkjennelse blant hopperne da det ble arrangert World Cup-renn i Granåsen i 2008. Plastleggingen har imidlertid ikke vært vellykket. Ujevnheter i plastunderlaget og ras har medført at bakkene har vært stengt for plashopping i flere perioder. Dette har ført til ustabile treningsforhold for sommerhopping.

Problemstilling for forvaltningsrevisjonen har vært:

- I hvilken grad har rehabiliteringen av Granåsen blitt planlagt og gjennomført på en tilfredsstillende måte?

Fokus i rapporten har vært på hvordan rehabiliteringsprosessen er organisert og ledet fra kommunens side.

For å svare på prosjektets problemstillinger har vi gjennomført intervju med sentrale personer i rehabiliteringsprosessen. I tillegg har vi gjennomført dokumentanalyse av relevante skriftlige kilder. Vi har vært på befaring i Granåsenområdet. Vi har også sett på økonomistyringen, herunder dokumenter knyttet til bevilgninger, budsjett og regnskap gjennom rehabiliteringsprosessen.

Revisjonskriteriene i dette prosjektet er bystyrets og formannskapetets vedtak og forutsetninger om rehabilitering av Granåsenanleggene samt de årlige økonomiplanene. I tillegg har vi brukt kommunelovens bestemmelser om utredningsplikt og kriterier for prosjektstyring.

Finansiering og bevilgninger

I 2006 ble en plan for oppgradering av hele Granåsenanlegget vedtatt av bystyret. Planen inneholdt flere elementer, blant annet utvidelse av løypestraseer, riving av K80-bakken, nye rekrutteringsbakker, og rehabilitering av K120- og K90-bakkene. Budsjettet for disse postene var på 40,1 millioner kr, og bystyret vedtok at framdrift og finansiering av oppgraderingen skulle fastsettes i de årlige investeringsbudsjettene.

Det var planlagt at rehabiliteringen av K120 og K90 skulle koste 25 millioner kr. I august 2008 hadde man allerede brukt 10,1 av de 25 millionene, blant annet på nytt is-spor i tilløpet i K120-bakken. Det ble dermed klart at rehabiliteringen måtte skaleres ned til en minimumsløsning. Dette førte til at man bare kunne gjennomføre det aller nødvendigste; ny profil og ny plast. Bakken skulle blant annet ikke utvides, den skulle ikke dreneres, og det meste som ikke var direkte knyttet til selve bakken ble fjernet fra anbudet.

Etter forhandlinger ble en kontrakt om en minimumsløsning på 19,6 millioner kr underskrevet 24. september 2008. Denne kontrakten ble fra kommunens side underskrevet av en rådgiver fra rådmannens fagstab. Kontrakten ble inngått i overensstemmelse med kommunaldirektøren, men det foreligger ikke skriftlig dokumentasjon på slik fullmakt.

Rapporten viser at rehabiliteringen av Granåsen ved utgangen av mai 2011 har kostet 52,1 millioner kr. Som tidligere nevnt var rehabiliteringen opprinnelig planlagt å koste 40,1 millioner kr. Summen på 52,1 millioner kr er ikke endelig og vil øke når rekrutteringsanlegg og snøfangernett ferdigstilles. På bakgrunn av dette forventes utgiftene å øke med minst 6,3 millioner kr, slik at summen blir på 58,4 millioner kr. Dersom det påløper utgifter i forbindelse med ødeleggelsene i bakken våren 2011, vil utgiftene øke ytterligere.

Dette innebærer at rehabiliteringen ser ut til å ha blitt om lag 18 millioner kr dyrere enn opprinnelig budsjett. Økte utgifter skyldes ifølge rådmannen at is-spor i tilløpet i K120 ble dyrere enn beregnet samt økte kostnader på grunn av utbedringene etter raset i 2009. Revisjonen presiserer at siden vi ikke har fått framlagt en oversikt som viser i detalj hva budsjettpostene i bystyresaken fra 2006 inneholder, er det ikke mulig å fastslå ekstakt hvor mye dyrere is-sporet ble.

Den største enkeltbevilgningen i rehabiliteringen av Granåsen er ikke fremmet gjennom økonomiplanene, men som hastesak i formannskapet. Dette gjelder bevilgningen på 28 millioner kr sommeren 2008. Etter revisjonens vurdering kunne og burde bruk av hastesak vært unngått med bedre planlegging.

Rapportering

Revisjonen mener at kvaliteten på informasjonen som er gitt til formannskapet har vært mangelfull. I formannskapssaken fra 2008 opplyses det at is-sporet har blitt noe dyrere enn beregnet. Etter revisjonens vurdering burde rådmannen ha opplyst hva is-sporet kostet og hvilke konsekvenser dette fikk for den øvrige oppgradering av hoppbakken. Videre burde det ha blitt opplyst hva som var årsaken til at rehabiliteringen måtte reduseres til en minimumsløsning.

Også rapporteringen av rehabiliteringsprosjektet har vært mangelfull. I henhold til investeringsreglementet skal det legges fram en kort statusrapport for større enkeltprosjekt og prosjekter av spesiell interesse. Rehabiliteringen av Granåsen ble første gang omtalt i 2. tertialrapport for 2010. Revisjonen mener at prosjektets størrelse og interesse tilsier at det burde ha blitt omtalt tidligere i tertialrapportene.

Det er også krav om særskilt rapportering dersom et prosjekt har betydelige avvik i forhold til bystyrets vedtak. Det skal redegjøres for konsekvens og eventuelle korrigerende tiltak. Granåsen-prosjektet har ved flere anledninger vært rapportert, blant annet i hastesakene i 2008 og 2010, og i formannskapet august 2010, hvor det ble opplyst om avvik i metode i plastleggingen, samt en orientering om raset i bakken. Etter revisjonens vurdering er det rapportert særskilt. Vi mener imidlertid at rådmannen burde ha gitt en sammenstilling mellom budsjett, kostnadsoverslag og regnskap slik at økonomisk status og eventuelle avvik hadde fremkommet.

Organisering av rehabiliteringen

Ansvaret for rehabiliteringen av Granåsen er nå lagt til kommunaldirektør for kultur og næring. På bakgrunn av at man ikke hadde kompetanse på bygging av hoppbakker hadde man leid inn byggeledelse fra rådgivningsfirmaet Rambøll. To personer fra Rambøll ble engasjert i 2008, én i rollen som byggeleder, og én som skulle assistere ved behov i alle faser av prosjektet. Assisterende byggeleder hadde kompetanse på hoppbakker. Grunnarbeid AS ble leid inn som totalentreprenør for rehabiliteringen.

Det ble ikke nedsatt en spesiell styringsgruppe for prosjektet, men rådgiveren i rådmannens fagstab utgjorde i samarbeid med de to konsulentene fra Rambøll, prosjektledelsen. Det har vært flere utskiftninger av rådgivere fra kommunen i løpet av prosjektet. På grunn av at det ikke ble nedsatt en egen styringsgruppe eller referansegruppe for prosjektet, hadde heller ikke rådgiverne i fagstaben noen faste personer innenfor kommunen å diskutere viktige avgjørelser med eller søke råd hos i store deler av rehabiliteringsfasen. Høsten 2010 involverte imidlertid kommunaldirektøren seg gjennom å delta på alle byggemøter med entreprenøren sammen med rådgiver fra den da nyopprettede enheten Idrett park og friluftsliv.

Revisjonen mener at rollene i rehabiliteringsprosjektet ikke har vært godt nok definert. Spesielt mener vi at hvem som skal ha ansvaret for totaløkonomien har vært uklart. Revisjonen mener at kommunen burde ha definert rollene tydelig, for eksempel kunne kommunens rådgiver ha blitt definert som prosjektleder. Da hadde rådgiverens rolle vært klarere definert. Rådgiver sto mye alene og måtte ta viktige avgjørelser basert på uttalelser fra entreprenøren og råd fra innleid byggeleder. Vi mener at det med fordel kunne ha vært etablert en styringsgruppe og en referansegruppe rundt rehabiliteringsprosjektet.

Rapporten viser at arbeidet med den økonomiske oppfølgingen av rehabiliteringen i Granåsen har vært delt mellom rådgiver hos rådmannens fagstab og økonomer i fagstaben. Økonomene i rådmannens fagstab har vært involvert i forbindelse med bevilgninger, budsjett og rapportering. Innleid byggeleder har ansvar for økonomioppfølging av entreprenøren. Byggeleder har også attestert på samtlige bilag som omhandler totalentreprisen, mens kommunens rådgiver har attestert i kommunens fakturasystem. Etter revisjonens vurdering har det imidlertid vært manglende helhetlig økonomisk oversikt i rehabiliteringsprosjektet.

Rehabiliteringen

Første fase av rehabiliteringen, med profilendring og utvidelse av bakken, gikk etter planen, og det ble avholdt et vellykket World Cup-renn i desember 2008.

Plastleggingen startet opp våren 2009, men underveis endret entreprenøren metode for plastlegging av bakken fordi de mente det ville bli for tids- og kostnadskrevenende å legge hele bakken etter metoden som var anbefalt. Den nye metoden var uprøvd, men entreprenøren vurderte at det ikke var noen risiko med denne metoden. Det viste seg imidlertid at kvaliteten på plastleggingen ikke ble god nok, og høsten 2009 ble det avtalt at entreprenøren måtte utbedre ujevnhetene våren 2010. Revisjonen mener at assisterende byggeleder, som hadde kunnskap om bygging av hoppbakker, burde ha blitt rådført om metodeendringen. Før en endring i et prosjekt blir godkjent bør virkningen analyseres og risikoforhold identifiseres. Revisjonen mener at endring i metode for plastlegging ikke i tilstrekkelig grad ble analysert.

I november 2009 gikk det et stort snøras i hoppbakken. Dette førte til store ødeleggelse, og vinterens World Cup-renn måtte flyttes på grunn av raset. Man fikk imidlertid ryddet opp i bakkene nok til at bakkene kunne brukes resten av vinteren.

Våren 2010 fikk man oversikt over skadene etter raset, og disse viste seg å være omfattende. Det ble inngått en "åpen bok-avtale" med entreprenøren hvor man avtaler hvilke arbeidsoppgaver som skulle utføres. Entreprenøren skulle deretter utføre arbeidet og fakturere kommunen for utførte timer. En åpen bok-avtale krever tett oppfølging fra innleid byggeleder. Byggeleder må få direkte innsyn i alle påløpte prosjektkostnader, og i dette tilfellet signere timelister og materiallister ukentlig. Denne avtalen ble anbefalt av byggeleder, som mente at entreprenørens kostnadsoverslag for arbeidet var alt for høyt, og at kommunen ville tjene på å inngå en slik avtale.

Rapporten viser at åpen bok-avtalen ble underskrevet før formannskapet hadde bevilget midlene. Revisjonen mener formannskapet burde ha behandlet saken før kontrakten ble inngått.

Sommeren 2010 ble det bestemt at entreprenøren skulle legge om platen i hele bakken etter anbefalt metode. Revisjonen vil presisere at plastlegging etter anbefalt metode var en del av totalentreprisen. Entreprenøren har dermed fått betalt både for å legge platen etter alternativ metode og til slutt etter anbefalt metode.

Ifølge entreprenøren var grunnlaget for bevilgningen beregnet ut fra utbedring av deler av bakken (2600 kvm). Åpen bok-kontrakten var derimot basert på utbedring av hele bakken (5000 kvm). Kommunaldirektøren forklarer dette med at både innleid byggeleder og kommunen mente at det ville være mulig å få utbedret hele bakken innenfor bevilgningen. Entreprenørens anslag ble vurdert som alt for høyt. Revisjonen mener overskridelsen viser at åpen bok-avtalen var for optimistisk. Oppfølging av åpen bok-avtalen har også vært mangelfull. Kontrakten forutsatte ekstra tett oppfølging av utført arbeid og innsendte timelister. Verken fysisk tilstedeværelse eller oppfølging av timelister har fungert slik det ble avtalt. Våren og sommeren 2010 var det flere utskiftinger i byggelederrollen, noe som har hatt uheldige konsekvenser for prosjektet.

I den fasen av utbedringsarbeidet hvor flere aktører var inne og arbeidet i bakken samtidig, uttaler hovedentreprenør og representant for byggeleder at det var problemer med framdriften fordi de forskjellige aktørene var avhengig av å jobbe i samme områder. Det var uklart hvem som hadde koordineringsansvar mellom hovedentreprenør og sideentreprenørene. Her burde det vært etablert rutiner for samspill, eller vært avklart hvem som hadde ansvar for koordinering av aktørene.

De to viktigste kontraktene i rehabiliteringsprosjektet er underskrevet av rådgivere i rådmannens fagstab, i samråd med gjeldende kommunaldirektør. Det finnes ingen skriftlige fullmakter for dette. Hvis andre enn ansvarlig kommunaldirektør skriver under på vegne av kommunen, skal skriftlige fullmakter være gitt. Revisjonen mener det er kritikkverdig at dette ikke ble gjort.

Revisjonens konklusjon

Hoppbakkene i Granåsen er rehabilitert med ny profil og tidsriktig hillsise. Uheldige omstendigheter har medført at bakken har vært stengt i perioder. Bakkene har ikke endelig godkjenning av FIS.

Revisjonen mener det er flere svakheter i måten rehabiliteringsprosessen har blitt gjennomført på. Dette begrunner vi med:

- Rehabiliteringen er blitt dyrere enn planlagt og som en minimumsløsning
- Informasjonen til politisk nivå har ikke vært god nok
- Rehabiliteringen har vært preget av flere hastesaker
- Uklare roller og mangelfull prosjektstyring og økonomioppfølging
- Manglende kontinuitet i viktige roller
- For dårlig kvalitetssikring av beslutning om endret metode for plastlegging
- Uheldig overgang fra totalentreprise til åpen bok-avtale og mangelfull oppfølging av avtalen

1. Bakgrunn

I sitt møte 10. januar 2011 bestilte Kontrollkomiteen en forvaltningsrevisjon av rehabiliteringen av Granåsen skisenter. Bestillingen må ses på bakgrunn av økonomiske overskridelser, ras og forsinkelser av rehabiliteringsarbeidet i bakken.

Etter at VM på ski ble arrangert i Trondheim i 1997 overtok kommunen hoppanlegget i Granåsen. Anlegget trengte etter hvert betydelig rehabilitering, ikke bare på grunn av tilstanden på anlegget, men også fordi det kom nye internasjonale krav til oppgradering for å få arrangere internasjonale renn. Bystyret behandlet en egen politisk sak om planer for rehabilitering av Granåsen i 2006. I 2007 ble Norconsult engasjert av Trondheim kommune for å utarbeide et forprosjekt og detaljere planene om oppgradering av hoppanleggene. Det ble lagt et nytt is-spor i tilløpet i den store hoppbakken dette året. I 2008 ble det gjennomført en anbudskonkurranse for hele rehabiliteringen og Grunnarbeid AS ble engasjert som entreprenør. Arbeidene med ny profil i bakken ble gjennomført i 2008, men plastlegging ble utsatt til 2009. Det ble gjennomført et vellykket World Cup renn i desember 2008. Plastlegging av bakken ble gjennomført sommeren 2009. I november 2009 gikk det er ras i hoppbakken som ødela store deler av unnarennet. Sommeren 2010 ble det gjennomført opprettingsarbeider. Dette arbeidet ble dyrere og tok lengre tid enn planlagt. Våren 2011 viste det seg at plastmatter hadde løsnet og den store bakken kunne ikke benyttes til plashopping. Rehabiliteringen og flere uheldige hendelser i denne perioden har også ført til at hoppbakkene i Granåsen har vært stengt i flere perioder. Ifølge hoppmiljøet er den internasjonale rennkomiteen nå skeptiske til å gi renn til Granåsen, fordi det har vært så mange problemer knyttet til bakkene der.

2. Problemstillinger og metode

I denne forvaltningsrevisjonen har vi hatt følgende problemstilling:

- I hvilken grad har rehabiliteringen av Granåsen blitt planlagt og gjennomført på en tilfredsstillende måte?

Vi har hatt fokus på hvordan rehabiliteringsprosessen er organisert og ledet fra kommunens side.

For å svare på prosjektets problemstillinger har vi gjennomført intervju med sentrale personer i rehabiliteringsprosessen. Dette inkluderer blant annet to kommunaldirektører, rådgivere i kommunen, representanter for kommunens innleide byggeleder, en representant for entreprenøren, en representant for hoppmiljøet og representanter for Trondheim bydrift.

Vi har gjennomført dokumentanalyse av kontrakter, avtaler, referater fra byggemøter og e-postkorrespondanse. Videre har vi vært på befaring i Granåsenområdet. Vi har også sett på økonomistyringen, herunder dokumenter knyttet til bevilgninger, budsjett og regnskap gjennom rehabiliteringsprosessen.

3. Revisjonskriterier

Revisjonskriterier danner en norm eller en referanse som de innsamlede data skal vurderes opp mot. Kriteriene danner grunnlaget for revisjonens vurderinger av om det foreligger avvik eller svakheter på området.

Revisjonskriteriene i dette prosjektet er bystyrets og formannskapets vedtak og forutsetninger om rehabilitering av Granåsen skisenter samt de årlige økonomiplanene. I tillegg har vi brukt kommunelovens bestemmelser om utredningsplikt og kriterier for prosjektstyring.

3.1. Politiske saker

Rehabiliteringen av Granåsen skisenter ble bystyrebehandlet i 2006.¹ I saken vedtok bystyret følgende:

1. Bystyret vedtar å oppgradere Granåsen skisenter i følgende prioriterte rekkefølge:

- Utvidelse av løypetraséene
- Ny rørledning for snøproduksjon
- Riving av K80
- Oppgradering av K120 og K 90, m/ ny plast, profilendring og fasilitetsøkning
- Oppgradering av de gamle hoppbakkene/nye rekrutteringsbakker

2. Framdrift og finansiering av oppgraderingen fastsettes i de årlige investeringsbudsjettene.

Rådmannen fremmet et forslag på rehabilitering med en kostnadsramme på 40,1 millioner kr i perioden 2006 – 2011. I saken fremgår det at oppgraderingen av Granåsen skisenter totalt vil koste rundt 60 millioner kr hvis man også skal få på plass et permanent og helautomatisk snøproduksjonsanlegg i skiløypene. Snøproduksjonsanlegg var kostnadsberegnet til 20 millioner kr. I saksfremlegget ble denne delen imidlertid ikke prioritert i den foreslåtte rehabiliteringsplanen for perioden 2006 – 2011.

I bystyresaken ble det ikke foretatt bevilgninger, men lagt til grunn at framdrift og finansiering av oppgraderingen skulle fastsettes i de årlige investeringsbudsjettene. I tillegg til det som er bevilget gjennom bystyret, har formannskapet hatt saken til behandlingen som hastesaker.²

3.2. Krav til saksutredninger og rapportering

I henhold til kommuneloven § 23, 2. ledd skal administrasjonssjefen påse at saker som legges fram for folkevalgte organer er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt.

Investeringsreglementet er en del av Trondheim kommunes økonomireglement og regulerer blant annet investeringer i varige driftsmidler. I henhold til dette reglementet:

- Skal saksfremlegget blant annet inneholde: behovsanalyse, funksjonsbeskrivelse, forventet investeringskostnad (kostnadsramme), finansiering og kapitalkostnader,

---

¹ Bystyresak 130/06: Granåsen skisenter – oppgradering av anleggsmassen

² Formannskapssak 264/08: Granåsen skisenter – oppgradering av anleggsmassen, Formannskapssak 187/10: Orientering om anskaffelse av snøsikringsnett og heis i Granåsen, Formannskapssak 221/10: Finansiering av istandsetting og sikring av hoppbakkene i Granåsen.

risiko /usikkerhet i prosjektet og framdriftsplan for videre prosjektering og gjennomføring.

- Skal det utarbeides statusrapport til bystyret etter hver tertial. Der skal det gis en samlet økonomisk oversikt over forventet sluttkostnad, vedtatt bruttokostnad og eventuelle avvik for prosjektet. Det skal også legges fram en kortfattet statusrapport for større enkeltprosjekt og prosjekt av spesiell interesse. Det kreves særskilt rapportering hvis et prosjekt har betydelige avvik i forhold til bystyrets vedtak. Det skal redegjøres for årsak, konsekvens og eventuelle korrigerende tiltak.
- Prosjektet kan starte når prosjektet er vedtatt og det har finansiering.
- Budsjetansvarlig enhet har ansvar for videre prosjektering og gjennomføringen av prosjektet. Det innebærer:
  - rettidig ferdigstilling med riktig kvalitet og innenfor vedtatt økonomisk ramme
  - ansvar for å etablere prosjektadministrative rutiner og administrasjon som fører kontroll med framdrift, kvalitet og økonomi
  - ansvar for å evaluere prosjektet inklusive økonomisk oversikt
- Det skal benyttes prosjektrekskap for alle investeringer.

3.3. Retningslinjer for kvalitetsstyring i prosjekter

Investeringsprosjekter bør gjennomføres målrettet og effektivt. For å vurdere dette har vi utledet et sett med revisjonskriterier fra Norsk Standards Retningslinjer for kvalitetsstyring i prosjektet (ISO 10006: 2003) som vil være aktuelt for rehabilitering av Granåsen. For effektiv og målrettet gjennomføring av prosjekter bør følgende kriterier være oppfylt:

- Prosjektet må ha tilstrekkelige og tilgjengelige ressurser.³
- Prosjektet må ha nødvendige kompetansen i form av utdanning, opplæring, ferdighet og erfaring. Spesiell oppmerksomhet bør vies til krav til kompetanse hos nøkkelpersoner.⁴
- For å lette avhengigheten mellom prosesser er det nødvendig å styre samspillet i prosjektet. Dette bør blant annet omfatte å etablere prosedyrer for styring av grensesnitt.⁵
- Før en endring i prosjektet blir godkjent, bør hensikten, omfanget og virkningen av endringen analyseres.⁶
- Prosjektorganisasjonen bør regelmessig gjennomgå prosjektets framdriftsplan slik det er fastsatt i planen for prosjektstyring.⁷
- Risiko i prosjektet bør identifiseres ved oppstarten og underveis, særlig når viktige beslutninger fattes.⁸

---

³ 6.1.3

⁴ 6.2.3

⁵ 7.2.3

⁶ 7.2.4

⁷ 7.4.5

⁸ 7.7.2

- Prosjektet bør ha fokus på sine brukere og forstå sine brukeres behov.⁹ Det bør også etableres kontakt med alle interesseparter for å utveksle informasjon når det er aktuelt i prosjektet.
- Erfaring fra tidligere gjennomførte prosjekter i organisasjonen bør meddeles til prosjektlederen.¹⁰

Det er viktig at større investeringsprosjekt organiseres effektivt. I tillegg til en prosjektgruppe kan det være hensiktsmessig å etablere en styringsgruppe og/eller referansegruppe.¹¹ Styringsgruppe er sammensatt av personer som skal ha ansvar for at prosjektet får riktig innretning og skal bistå prosjektet med fagkunnskap. Den skal også drøfte alle spørsmål av prinsipiell betydning. Videre kan den engasjere seg i utforming av spesifikasjoner og løsningsmetoder på overordnet nivå, godkjenne budsjett og tidsplaner og følge opp prosjektet.

En referansegruppe er et rådgivende organ, enten for styringsgruppen eller for prosjektgruppen. Referansegruppen kan være bredt sammensatt, de viktigste interessentene bør være representert. Hensikten er å tilføre prosjektet bred kompetanse samtidig som interessenten skal kunne fremme sine synspunkter i prosjektet.

---

⁹ I kapittel 5.2.1 benyttes begrepet ”kunder”. Vi velger å tolke dette som brukere

¹⁰ 5.2.5

¹¹ Alle opplysninger om prosjektorganisering er hentet fra Asbjørn Rolstadås: Praktisk prosjektstyring. 2006.

4. Plan for oppgradering, finansiering og bevilgninger

4.1. Plan for oppgradering og finansiering

Plan for oppgradering fremkommer av bystyresak 130/06. Tabellen nedenfor gir en oversikt over det opprinnelige forslaget til oppgradering og fremdriftsplan.

Tabell 1: Fremdriftsplan oppgradering av Granåsen skisenter

År	Tiltak	Cirka brutto kostnad mill kr	Trondheim kommunes andel mill kr
2006	Utvidelse av løypetrase	1,6	1,6
2007	Utvidelse av løypetrase	1,0	1,0
2007	Ny rørledning for snøproduksjon	1,5	1,0
2008	Riving av K80 og dommertårn	2,0	2,0
2008 – 2010	Oppgradering av K120 og K90: ny plast, profilendring og fasilitetsøkning	25,0	12,0
2010	Oppgradering gamle hoppbakker og nye rekrutteringsbakker	3,0	1,0
2011	Oppgradering gamle hoppbakker og nye rekrutteringsbakker	6,0	5,0
SUM		40,1	23,6

Kilde: Bystyresak 130/06

Rekkefølgen av rehabiliteringene ble begrunnet med at gjennomføringen av jubileums-NM i nordiske grener som var lagt til Granåsen i 2008 krevde utbedringer av anlegget for å tilfredsstille internasjonale krav. Dette gjaldt blant annet utvidelse av løypetraseer og framføring av rørledning for snøproduksjon. Videre måtte anlegget sikres ved å rive K80-bakken. For å kunne gjennomføre World Cup-renn ble rehabilitering av K120- og K90-bakkene prioritert foran rekrutteringsanlegget. K120-bakken i Granåsen hadde fram til 2007 dispensasjon fra FIS sitt krav om ny profil. For å kunne gjennomføre internasjonale renn måtte det innen den tid foreligge konkrete planer, inkludert finansiering, for ombygging av profil og fasiliteter slik at bakken tilfredsstilte internasjonale krav.

I rådmannens forslag til bystyret ble rehabiliteringen av Granåsen foreslått finansiert med låneopptak av Trondheim kommune, spillemidler, støtte fra Sør-Trøndelag fylkeskommune, Norges Skiforbund og en liten andel skulle dekkes gjennom dugnader. Tabell 2 under viser hvordan oppgraderingen av anlegget skulle finansieres.

Tabell 2: Plan for finansieringen av rehabiliteringskostnadene

Finansiering:	Mill kr	%
Trondheim kommune, lån	23,6	58,9
Spillemidler	5,7	14,2
Sør-Trøndelag fylkeskommune	7,0	17,5
Norges Skiforbund (NSF)	3,3	8,2
Dugnad	0,5	1,2
SUM	40,1	100,0

Kilde: Bystyresak 130/06

I saken var det stor politisk enighet om å ruste opp Granåsen, og det var ønskelig å få til hoppbakker hvor man kunne holde internasjonale renn. Et sentralt argument for rehabiliteringen var å ivareta og videreføre arrangementskompetanse som var bygget opp gjennom avvikling av store renn gjennom mange år. Bystyret vedtok at framdrift og finansiering av oppgraderingen skulle fastsettes i de årlige investeringsbudsjettene.

4.2. Bevilgninger

Tabellen under viser de årlige bevilgningene til oppgradering av Granåsen skisenter.

Tabell 3: Bevilgninger Granåsen skisenter

Granåsen skisenter:	Mill kr
2005 Bystyret økonomiplan	1,1
2006 Bystyret økonomiplan	1,0
2007 Bystyret økonomiplan	2,5
2008 Bystyret økonomiplan	8,0
2008 Formannskap – hastesak, bevilgning	28,0
2010 Formannskap - hastesak etter ras	4,1
2010 Bystyre – bevilgning ifm 2. tertialrapport, overskridelser	1,2
SUM	45,9

Bevilgninger til rekrutteringsanlegg:

2010 Bystyret økonomiplan	2,2
2011 Bystyret økonomiplan	3,8
SUM	6,0

Snøsikringsnett:

2010 Formannskapet/bystyret	2,5
2010 Bystyre – bevilgning ifm 2. tertialrapport, tilleggsbevilgning	1,1
SUM	3,6

Kilde: Økonomiplaner og politiske saker, Trondheim kommune.

Bystyret og formannskapet har siden 2005 foretatt flere bevilgninger til oppgradering av Granåsen skisenter. Den største enkeltbevilgningen er ikke fremmet gjennom økonomiplanene, men som ekstrabevilgning i formannskapet. Dette gjelder bevilgningen på 28 millioner kr høsten 2008 som kom opp som en hastesak. I sum er det bevilget 55,5

millioner kr til Granåsen skisenter. Av dette er 6 millioner kr knyttet til rekrutteringsanlegget og 3,6 millioner kr knyttet til snøsikringsnett.

I økonomiplanen for 2006-2009 framgår det at nye krav til internasjonale arrangementer innebærer en kostnadsramme på rehabilitering av Granåsenanlegget på mellom 40 og 60 millioner kr. I økonomiplanene opererer man med et samlet kostnadsoverslag for anlegget på 60 millioner kr, men dette inkluderer et permanent og helautomatisk snøproduksjonsanlegg i skiløypene (7 km) til 20 millioner kr. Bystyret har til nå ikke bevilget midler til denne delen.

I 2008 behandlet formannskapet en bevilgning til Granåsen-prosjektene som hastesak.¹² I formannskapssak 264/08 ble det bevilget 28 millioner kr. På dette tidspunktet var det til sammen bevilget 12,6 millioner kr, mens det totale forbruket var 17 millioner kr. Årsaken til hastebevilgningen var ifølge rådmannen, raskere gjennomføring enn planlagt og at utgiftene knyttet til overrennet med nytt is-spor ble dyrere enn beregnet. Det ble ikke i denne saken opplyst om at man måtte gå inn på en minimumsløsning for rehabilitering av hoppbakkene. Formannskapet understreket i sin behandling av saken at nye rekrutteringsbakker ikke måtte utsettes, men at kostnaden for disse måtte innarbeides i gjeldende økonomiplan.

I 2010 behandlet formannskapet en tilleggsbevilgning til Granåsen-prosjektene som hastesak. Rådmannen fremmet i saken bevilgning på 4,1 millioner kr i forbindelse med utbedring etter ras. Det fremkommer av saksfremlegget at den totale rammen for oppgraderingen av anlegget nå var oppjustert til 47,3 millioner kr (formannskapssak 221/10).

Formannskapet behandlet i sak 187/10 en bevilgning til snøsikringsnett. Det ble bevilget 2,5 millioner kr, finansiert delvis ved å omdisponere midler fra andre investeringsprosjekter, og delvis gjennom driftsmidler ved innsparing i drift av Granåsen.

I behandlingen av tertialrapporten for 2. tertial 2010 bevilget bystyret 1,2 millioner kr for overskridelser knyttet til oppgraderingen av bakken og 1,1 millioner kr knyttet til overskridelser knyttet til snøsikringsnett. Overskridelsene ble finansiert ved å omdisponere midler fra plasthall.

Heisanlegget i rekrutteringsbakken viste seg å bli dyrere enn først antatt. Som følge av dette ble det vedtatt inn 3,8 millioner kr i budsjettet for 2011.

4.3. Regnskapsføring

Rehabiliteringen av Granåsen er bokført i regnskapet på seks ulike prosjektnummer, hvorav oppgraderingen av K120/K90 utgjør den største posten. Posten består av flere deloppgaver, og inkluderer både rehabilitering av overrenn, totalentreprisen og utbedring etter raset.

---

¹² Sak 264/08

5. Organisering av rehabiliteringen

Ansvar for rehabiliteringen av Granåsen er nå lagt til kommunaldirektør for kultur og næring. I perioden har idrettsområdet vært underlagt tre kommunaldirektører.¹³ Det daglige oppfølgingsansvaret for rehabiliteringen av Granåsen er nå lagt til enheten Idrett, park og friluftsliv (IPF).¹⁴ Før denne enheten ble opprettet lå oppfølgingsansvaret for rehabiliteringen i rådmannens fagstab.

På bakgrunn av at man ikke hadde kompetanse på bygging av hoppbakker valgte man å leie inn byggeleder/byggherreombud utenfra. Kommunen sendte ut tilbud til alle rammeavtalepartene med avtale for byggeledelse. Valget falt på rådgivningsfirmaet Rambøll, som ble engasjert i juli 2008. To personer fra Rambøll ble engasjert, én i rollen som byggeleder/byggherreombud, og én som skulle assistere ved behov i alle faser av prosjektet. Assisterende byggeleder hadde kompetanse på hoppbakker, og hadde vært involvert i byggingen av bakkene i Granåsen på begynnelsen av 1990-tallet. Et byggherreombud bistår vanligvis byggherre med rådgivning og oppfølging av prosjekt, og brukes ofte i forbindelse med totalentrepriser. Rambøll ble stort sett omtalt som byggeleder i prosjektet av våre informanter, mens kommunen er byggherre. Vi vil derfor bruke begrepet byggeleder om Rambøll i denne rapporten.

Det ble ikke nedsatt en spesiell styringsgruppe for prosjektet, men rådgiveren i rådmannens fagstab utgjorde i samarbeid med de to konsulentene fra Rambøll, prosjektledelsen. Rådgiveren som var ansvarlig for Granåsen fra 2007 sluttet i kommunen sommeren 2008. Da var forprosjektet gjennomført og oppdraget lagt ut på anbud på Doffin. En annen rådgiver i fagstaben tok over ansvaret for en kortere periode sommeren 2008, før en tredje rådgiver som startet i kommunen i september 2008 overtok hovedansvaret for Granåsen.

Ifølge flere av våre informanter var alle rådgiverne innenfor idrettsområdet i kommunen på dette tidspunktet nyansatte, og hadde liten erfaring med prosjektarbeid av denne størrelse. På grunn av at det ikke ble nedsatt en egen styringsgruppe eller referansegruppe for prosjektet, hadde heller ikke rådgiverne i fagstaben noen faste personer innenfor kommunen å diskutere viktige avgjørelser med eller søke råd hos i store deler av rehabiliteringsfasen. Dette ble imidlertid endret høsten 2010, da kommunaldirektøren var med på alle byggemøter med entreprenøren sammen med rådgiver fra den da nyopprettede enheten Idrett park og friluftsliv.

Ifølge kommunaldirektøren er det rådgiveren i fagstaben (senere IPF), som på vegne av kommunaldirektøren har hatt det økonomiske oppfølgingsansvaret for rehabiliteringsprosjektene. Rådgiveren beskriver sin rolle som å ta stilling til ekstra utgifter og å rapportere til kommunaldirektøren. Innleid byggeleder har hatt en sentral oppfølgingsrolle siden han har attestert på samtlige bilag som omhandler totalentreprisen og åpen bok-avtalen, som vil bli omtalt nærmere i de neste kapitlene.

Økonomer i rådmannens fagstab har bistått rådgiveren med utarbeidelse av budsjett og rapportering og å framskaffe regnskapsoversikter og har bistått med å holde oversikt over den totale økonomisituasjonen for alle prosjektene i Granåsen. De involverte aktørene i kommunen har ulik oppfatning om hvem som skulle ha det overordnede ansvaret for

---

¹³ Gerhard Dalen gikk av som kommunaldirektør i slutten av 2008. Idrettsområdet ble deretter lagt inn under Helse og velferd, som ble ledet av Tor Åm. Morten Wolden ble ansatt som kommunaldirektør for idrett og næring 1. februar 2010.

¹⁴ Enhet for idrett, park og friluftsliv ble opprettet 1. 8. 2010.

økonomien. Ifølge våre informanter er det rådgiveren og økonomene som i fellesskap har fulgt med på den totale økonomiske situasjonen for prosjektene.

6. Rehabiliteringens første fase (2006-2008)

Den første fasen av rehabiliteringen innbefatter legging av nytt is-spor i tilløpet i K120-bakken, utforming av et forprosjekt som skulle brukes som konkurransegrunnlag ved innhenting av anbud, samt innhenting av anbud for byggelederrollen og hovedentreprenør. Den omfatter også det første arbeidet som ble gjort, profilendring og utvidelse av bakken. Dette kapitlet omhandler rehabiliteringen av K120, som var planlagt å koste 25 millioner kr, jf tabell 1 over.

6.1. Nytt is-spor i tilløpet i 2007

Høsten 2007 ble plasten tatt av bakkene i Granåsen. Dette skjedde blant annet etter råd fra hoppmiljøet, slik at man slapp å sette opp snøsikringssystemet denne vinteren. Meningen var også å spare tid våren 2008 slik at man kunne sette raskere i gang med rehabiliteringen av selve bakkene siden plasten allerede var fjernet.

Ifølge våre informanter hadde det internasjonale Skiforbundet (FIS) kommet med krav om at det måtte legges is-spor i tilløpet i K120-bakken, for at forholdene skulle bli bedre og mer like for hopperne. Dette ble gjort i 2007. Prosessen rundt innkjøp og etablering av dette is-sporet er ikke beskrevet i noen dokumenter fra kommunen. Daværende kommunaldirektør for kultur mener at anskaffelsen av dette is-sporet var en noe forhastet beslutning. I saksprotokoll fra Sør-Trøndelag fylkeskommune fremkommer det at man antok at kostnadene ved innkjøp av dette sporet lå på cirka tre millioner kr. I tillegg til dette kom kostnader til montering og igangsetting. Is-sporet var ikke inkludert i kommunens helhetlige plan for Granåsen, og det var derfor ikke utarbeidet detaljert budsjett eller finansieringsplan.¹⁵ I bystyresaken fra 2006¹⁶ er is-sporet listet opp som et av tiltakene for rehabilitering av hoppbakkene. Regnskapet for is-sporet viser at det ble brukt i overkant av åtte millioner kr til slutt. Flere av våre informanter har opplyst at det ble brukt mye mer enn det som var planlagt, og at dette også var en av årsakene til at man senere måtte skalere ned hele rehabiliteringsprosjektet til en minimumsløsning.

Patenten på sporet var ny og uprøvd i store bakker, og Granåsen var den første større hoppbakken som etablerte dette is-sporet. Senere har imidlertid denne type spor blitt brukt i flere store bakker i Europa.¹⁷ Det har vært mange problemer med driften av sporet siden det ble tatt i bruk, men ifølge flere av våre informanter fungerer det nå hensiktsmessig.

6.2. Forprosjekt og engasjement av entreprenør

I februar 2008 ble selskapet Norconsult engasjert av Trondheim kommune for å bistå med rådgivningstjenester i forbindelse med oppgradering av Granåsen. Det ble avtalt at oppdraget skulle påbegynnes 1. mars og avsluttes 22. april. Kontrakten ble signert av kommunaldirektør for kultur 11. april -08, og av Norconsult 22. april -08. Arbeidet omtales som forprosjektet og 24. april avga Norconsult sin rapport.¹⁸ Dette forprosjektet skulle brukes som konkurransegrunnlag ved innhenting av anbud på arbeidet med selve rehabiliteringen.

---

¹⁵Protokoll fra Sør-Trøndelag fylkeskommune 28.08 2007, sak 234/2007: Granåsen, oppgradering av hoppbakken. Delfinansiering

¹⁶ Sak 130/06

¹⁷ <http://www.ski-line.info/index.php?id=34>

¹⁸ Granåsen hoppanlegg. Endring av bakkeprofil K125/K95 og andre oppgraderingstiltak. Forprosjekt. Trondheimkommune/Norconsult 24. april 2008.

I slutten av april 2008 ble det lyst ut anbudskonkurranse om entreprenør til rehabiliteringen av Granåsen. Rapporten fra forprosjektet ble brukt som konkurransegrunnlag. Det kom inn to anbud. Begge firmaene kom med et anbud på en totalentreprise på hele jobben. På bakgrunn av anbudene, og at tilbudt prosjektleders spesielle kompetanse på hoppbakker¹⁹, besluttet Trondheim kommune å gi oppdraget til Grunnarbeid.

Rehabiliteringen av hoppbakken i Granåsen ble valgt gjennomført som en totalentreprise. I en totalentreprise er det entreprenøren som har ansvaret for detaljprosjekteringen. Byggherren utvikler en funksjonsbeskrivelse for de viktigste forholdene ved prosjektet, samt et skisseprosjektmateriale som grunnlag for gjennomføring av totalentreprisekonkurranse.²⁰

Rapporten fra forprosjektet som var utarbeidet av Norconsult fungerte som denne funksjonsbeskrivelsen, og denne rapporten fulgte med som underlag i anbudskonkurransen

6.3. Minimumsløsningen

I bystyresaken fra 2006 var rehabiliteringen av hoppbakkene planlagt å koste 25 millioner kr. Det har ikke lyktes revisjonen å få kjennskap til de enkelte budsjettpostene som inngår i denne summen. Ingen hos rådmannen har funnet budsjettet eller annen oversikt over grunnlaget for det som ble presentert for bystyret.

Det opprinnelige anbudet fra Grunnarbeid for oppgradering av hoppbakken var på 32,5 millioner kr. Når man i tillegg hadde brukt 10,1 av de 25 millionene allerede i august 2008, ble det klart at rehabiliteringen måtte skaleres ned til en minimumsløsning. Begge entreprenører fikk beskjed om redusere tilbudet. Nedskaleringen førte til at mange elementer ble fjernet fra rehabiliteringen, og man sto igjen med kun det aller nødvendigste; ny profil og ny plast. Bakken skulle blant annet ikke utvides, den skulle ikke dreneres, og det meste som ikke var direkte knyttet til selve bakken ble fjernet fra anbudet.

Etter forhandlinger ble en kontrakt om en minimumsløsning på 19,6 millioner kr underskrevet 24. september 2008. Denne kontrakten ble fra kommunens side underskrevet av en rådgiver fra rådmannens fagstab. Kontrakten ble inngått i overensstemmelse med kommunaldirektøren, men det foreligger ikke skriftlig dokumentasjon på slik fullmakt.

---

¹⁹ Tilbudt prosjektleder fra Grunnarbeid hadde planlagt og konstruert Granåsenanleggene 1986-1991, bistått anleggende siden den gangen, bl.a. som rådgiver for Trondheim kommune. Han har også planlagt og konstruert 40-50 andre bakker i Norge, og er medlem i anleggskomiteen for hopp i Norges Skiforbund. Opplysningene er hentet fra Grunnarbeids tilbud Granåsen hoppanlegg av 05.06.2008.

²⁰ <http://www.anskaffelser.no/art/bygg-anlegg-eiendom/byggeprosess/totalentreprise>. Lastet ned 20. juli 2011.

6.4. Fra opprinnelig budsjett til en minimumsløsning

Tabell 4 nedenfor viser opprinnelig budsjett og forbruk per august 2008.

Tabell 4: Opprinnelig budsjett 2006 og forbruk per august 2008

	Oppr budsjett (2006-2011)	Forbruk pr august-08
Løyper	2,60	3,30
Snøproduskjon	1,50	2,70
Riving K80	2,00	0,90
K120/K90 – oppgradering	25,00	10,10
Rekrutteringsbakker	9,00	0,00
Sum	40,10	17,00

Det opprinnelige budsjettet var på totalt 40,1 millioner kr. Budsjettet for posten ”K120/K90” var 25 millioner kr og omfatter ny plast, profilendring og fasilitetsøkning i begge hoppbakkene.

I formannskapssak 264/08 opplyses at det er innhentet anbud på en minimumsløsning på 23 millioner kr for å utføre resterende arbeid knyttet til oppgradering av hoppbakkene. I saken redegjøres det at forbruket for hele Granåsen-prosjektet til da var på 17 millioner kr. Basert på opplysninger fra rådgivere i rådmannens stab, fordeler beløpet seg på de ulike postene slik tabellen viser. Per august 2008 er det brukt 10,1 millioner kr på oppgraderingen. Dette er arbeider som er utført før innhentet anbud av oppgraderingen. Arbeidene består blant annet av nytt sporsystem til 8 millioner kr. I formannskapssaken framgår at utgiftene knyttet til tilløpet med nytt is-spor er blitt dyrere enn beregnet, beløpet 8 millioner kr er ikke spesifisert.

Tabell 5: Justert budsjett ved minimumsløsningen

Prosjekt	Tekst	Opprinnelig Budsjett	Justert etter Minimumsløsning
Granåsen			
535820	Løyper	2,6	3,3
535821	Snøproduskjon	1,5	2,7
535825	Riving K80	2,0	0,9
535836	K 120 /K90	25,0	33,1
Delsum		31,1	40,0
Rekrutteringsbakker, heis			
535874	Rekrutteringsbakker	9,0	Tatt ut
Snøfangernett			
535872	Snøfangernett	0	
Sum alle prosjekter		40,1	

Tabell 5 over viser oversikt over budsjettet for minimumsløsningen på bakgrunn av opplysninger i formannskapssak 264/08.

Tabellen viser forskjellen mellom opprinnelig budsjett og justert budsjett. Rekrutteringsbakkene inngår ikke i minimumsløsningen, og oppgradering av hoppbakkene er blitt dyrere enn opprinnelig planlagt. Budsjettet for oppgradering av K120/K90 ble med minimumsløsningen økt fra 25 millioner kr til 33,1 millioner kr.

6.5. Ny profil i Granåsen

Første del av rehabiliteringen ble satt i gang høsten 2008. Dette var senere enn planlagt, og mye av årsaken til forsinkelsene i denne tiden var at prosjektet måtte tas ned til en minimumsløsning. I tillegg måtte rådmannen gå til formannskapet for å få bevilget penger til utbedringen av hoppbakkene. Utsiftingen av rådgivere i kommunen var også en faktor som gjorde at arbeidene kom i gang senere enn planlagt. Det var tre forskjellige rådgivere inn i prosjektet i denne perioden, og først i september 2008 fikk kommunen igjen en rådgiver som hadde hovedansvar for rehabiliteringsprosjektet.

Beslutningen om en minimumsløsning førte til misnøye fra hoppmiljøet, som har ønsket en større og mer moderne hoppbakke. Ifølge kontrakten med entreprenøren skulle den store bakken ha et K-punkt på 122 (hillsize ca 137 meter). Mens entreprenøren jobbet med bakken, foreslo de for kommunen å lage en noe større bakke, siden de mente det skulle la seg gjøre innenfor de økonomiske rammene for totalentreprisen. Entreprenøren mente at dette ville gjøre hopperne/hoppmiljøet mer fornøyd. Ifølge våre informanter var ikke kommunen interessert i en større bakke, men entreprenøren gjorde dette arbeidet likevel, og Granåsen endte opp med en større hoppbakke enn planlagt innenfor minimumsløsningen, med en hillsize på 140 m. Ifølge rådmannens orientering til formannskapet i august 2010 bidrar størrelsen på bakken at anlegget får en ”profilmessig lengre levetid enn en K120.”²¹

I desember 2008 skulle det arrangeres et World Cup-renn i skihopping i Granåsen. På grunn av forsinkelsene i oppstarten av rehabiliteringen var det i denne perioden stor bekymring i hoppmiljøet om bakken ville bli klar til rennet i desember. Siden det var viktig å få bakken klar til vinterhopping, ble det bestemt at plastleggingen skulle utsettes til våren og sommeren året etter. Hoppbakken ble klar i tide, og det ble gjennomført et vellykket World Cup-renn. Bakkens nye og moderne profil fikk gode skussmål fra hoppmiljøet både i inn- og utland.

I november 2008 sendte entreprenøren en ekstraregning til kommunen på 732 000 kr for arbeid som var utført utover det som var avtalt i totalentreprisen. Dette gjaldt blant annet kostnader knyttet til økning av bakkestørrelsen. Kommunen og innleid byggeleder mente dette gjaldt arbeid som ikke var bestilt fra kommunen og var ikke villige til å betale. Entreprenøren på sin side var klar på at de hadde levert mer enn beskrevet i kontrakten, og mente kravet var berettiget. Samtidig ble det presisert på ett av byggemøtene at entreprenøren var åpen for diskusjon vedrørende størrelsen på beløpet. Etter forhandlinger endte kommunen opp med å betale ca 300 000 for dette ekstraarbeidet.

---

²¹ Kommunaldirektør for idretts orientering av 18.08. 2010 til formannskapet om status i Granåsen.

7. Plastlegging (2009)

Våren 2009 ble plastlegging planlagt og satt i gang. Ifølge forprosjektet skulle man legge nytt rammeverk i bakken. Dette skulle så fylles med sand/knust stein som ble komprimert i rammene. Videre skulle det legges et tynt lag skumplast i hele bakken før man la på et geonett over hele bakken som plastmattene skulle festes i. Dette var samme metode som ble brukt da bakken ble etablert på begynnelsen av 1990-tallet, og som var den anbefalte metoden fra FIS.

7.1. Endring av metode

Etter å ha startet arbeidet mente entreprenøren at det ville ta for lang tid å legge plastbakken etter den anbefalte metoden. Det tok lang tid å få brakt inn sand i bakken, og ved å grave ned rammeverket var det også, ifølge entreprenøren, fare for å ødelegge overflaten i bakken. Den øverste delen av bakken var på dette tidspunkt allerede lagt etter anbefalt metode. Det ble diskutert flere forskjellige metoder for underlag for plastlegging, og entreprenøren endte opp med å legge rammeverk med en mindre dimensjon og fylle opp delvis med grus, og delvis med isopor. Ifølge entreprenøren ville dette spare både tid og penger og føre til at bakken ble ferdig til å hoppes på i løpet av sommeren/høsten 2009.

Endring av metode for plastlegging av bakken ble drøftet med kommunen. Kommunen ønsket at entreprenøren dokumenterte at resultatet ville bli like bra som om man brukte den anbefalte metoden. Ifølge en representant fra entreprenøren var det umulig å gi noe dokumentasjon på at denne måten var like god som anbefalt metode, siden den ikke var benyttet før. Det ble dermed ikke forelagt kommunen noen skriftlige garantier på at resultatet skulle bli godt nok, men entreprenøren mente dette var et fullgodt alternativ. Verken rådgiver fra kommunen eller innleid byggeleder hadde kompetanse på hoppbakker, og siden entreprenøren hadde spesiell kompetanse på hoppbakker, og kommunen følte seg presset på tid, gikk de sammen med innleid byggeleder med på denne løsningen, da de stolte på entreprenøren sine vurderinger. Byggeleder innhentet ikke råd fra andre, og assisterende byggeleder ble heller ikke rådført. Det ble nevnt i en e-post mellom kommunen og innleid prosjektleder at man ville se på en eventuell prisreduksjon som en følge av endret metode, men dette ble så vidt oss bekjent ikke fulgt opp. Byggeleders assistent som skulle bistå byggeleder ved behov sier i etterkant at han ikke ville ha anbefalt kommunen å godta denne metoden som entreprenøren brukte dersom han hadde vært tilstede da avgjørelsen ble tatt. Han var på ferie da beslutningen ble tatt.

Entreprenøren understreker at de holdt kommunen og innleid byggeleder løpende orientert om valg av metode, men at dette ikke fritar entreprenøren for ansvaret for den metoden som ble valgt. De vurderte heller ikke på denne tiden at det var noen risiko for at resultatet ikke skulle bli bra nok.

7.2. Ujevnheter i plastbakken

Med denne metoden ble bakken ferdig sommeren 2009, og gjort klar til plasthopping. Trondheim kommune inspiserte bakken før de skulle ta den over i august 2009, og fant da at det var ujevnheter i unnarennet som etter kommunen og byggeleder sin mening var uakseptable. Et uavhengig firma ble leid inn for å måle omfanget av ujevnhetene, og en representant fra Norges Skiforbund ble kontaktet for en uttalelse. Både oppmålingene og representanten fra Skiforbundet konkluderte med at ujevnhetene var uakseptable og at utbedring måtte foretas før kommunen overtar anlegget. Et avvik på 0-3 cm er ansett for å

være akseptabelt, men i bakken ble det målt ujevnheter opp mot 5 cm på flere steder. Man fikk tegnet inn de områdene hvor ujevnhetene var uakseptable på et kart.

Entreprenøren fant det svært urimelig at kommunen nektet å ta over bakken, og spesielt at kommunen holdt tilbake 1,6 millioner kr fordi de ville se hvordan situasjonen var i bakken våren 2010 før de betalte ut siste avdrag til entreprenøren. De aksepterte likevel denne avgjørelsen. Denne summen var basert på en kostnads kalkyle, laget av innleid byggeleder, over hvor mye man antok at det ville koste å legge hele bakken igjen etter den anbefalte metoden.

Selv om kommunen ikke tok over bakken denne høsten, fikk hopperne bruke bakken. Dette skjedde da på hoppernes eget ansvar, siden kommunen ikke ville ta ansvar for sikkerheten i en bakke som de ikke hadde overtatt. Hoppmiljøet uttrykker at de var i et vanskelig dilemma i denne situasjonen. De uttaler at de så selv at underlaget var ujevnt. Likevel var hopperne svært ivrige på å få begynne å hoppe, og håpet at underlaget skulle "gå seg til" slik entreprenøren mente det ville gjøre. En representant fra hoppmiljøet mener at den innleide byggeleder burde ha sett ujevnhetene og stoppet entreprenøren på et tidligere tidspunkt. I tillegg mener representanten at kommunen burde ha tatt med hoppmiljøet for rådgivning i blant annet denne saken, men at på denne tiden var det et dårlig samarbeidsklima mellom kommunen og hoppmiljøet.

Kommunen og innleid byggeleder mente at bakken måtte utbedres ved å bruke grus inni rammeverket, altså i henhold til anbefalt metode. Kartet med de inntegnede områdene med ujevnheter skulle være grunnlag for opprettingsarbeidet. Man besluttet å vente til våren 2010 før man tok noen endelige avgjørelser da, fikk man også se om snøen ville føre til endringer i underlaget. Det ble bestemt at entreprenøren skulle legge fram et forslag til utbedringsmetode for de områdene som skulle utbedres våren 2010.

Entreprenøren bestemte seg likevel for å gjøre noen utbedringer denne høsten. Ifølge brukermanualen skal geonettet (som var festet til rammeverket og som plastmattene festes i) legges på tvers i bakken for å hindre at det ble for stort strekk i nettet. Entreprenøren hadde imidlertid rullet ut geonettet på langs i bakken i flere lengder, fordi dette gikk fortere. Da entreprenøren skulle utbedre ujevnhetene, klippet de opp geonettet og puttet inn mer isopor under plastmattene, og stripset videre sammen geonettet igjen. Dette arbeidet var ikke godkjent av kommunen og innleid byggeleder, som varslet entreprenøren om at dette gjorde de på eget ansvar.

8. Ras i bakken

Det var planlagt et nytt World Cup-renn i desember 2009. Innen den tid måtte man få på plass det gamle snøsikringssystemet, siden nytt snøsikringsnett hadde blitt tatt ut av budsjettet. I tillegg måtte det sikres at man hadde tilfredsstillende med snø, slik at rennet kunne gjennomføres.

Snøsikringssystemet besto på den tiden av lekter som lå på tvers i bakken, og som var festet til wirer som lå på langs nedover bakken. Tidligere hadde hoppmiljøet satt opp dette snøsikringssystemet mot betaling, men denne høsten ville de ha mer betalt, siden bakken var blitt større og det kom til å ta lengre tid å utføre oppdraget. Kommunen sendte da forespørsel til andre idrettslag om de ønsket å gjøre dette mot betaling, og fikk et annet idrettslag til å sette opp snøsikringssystemet.

Systemet for snøsikring var tilpasset de gamle hoppbakkene. Disse hadde vært smalere og det lå gress mellom bakkene og på sidene i unnarenet. Gresset gir friksjon og hjelper til å holde snøen på plass. Den nye bakken var dekket med plast i hele bredden av unnarenet, noe som ga nye utfordringer når det gjaldt å holde snøen på plass. Flere av våre informanter påpeker at det kanskje burde ha blitt stilt spørsmål ved om det gamle systemet kunne benyttes i de nye bakkene.

Siden det skulle være et World Cup-renn på snø i desember, var det viktig at det var nok snø i bakken innen den tid. Det er Trondheim bydrift sin oppgave å produsere og legge snø i bakken. Denne senhøsten var det lite snø, det regnet og var mildvær. Likevel var det nødvendig å legge snø i bakken for å få den klar til rennet. Det ble lagt snø i bakken til tross for dårlige forhold, fordi man hadde fått beskjed om at hvis dette ikke ble gjort så måtte rennet flyttes.

Noen dager etter snøen var lagt gikk det et stort snøras i bakkene. Raset tok med seg både lektene, store deler av plastmattene og geonettet, og isopormattene som lå under. Dette førte til at World Cup-rennet ble flyttet fra Granåsen til Lillehammer, da det viste seg å være umulig å få ryddet opp i dette i tide.

Det er vanskelig å fastslå hva som var hovedårsaken til at raset gikk, det ser ut til å være en rekke uheldige omstendigheter som inntraff. Forholdene var dårlige for å legge snø, og det gamle snøsikringssystemet på den nye bakken gjorde at vekten av den tunge snøen ga et stort press på bakken. I tillegg var det en større overflate med plast som var dekket av snø, og en brattere profil i bakkene. Flere informanter hevder at lektene ikke ble festet forskriftsmessig denne gangen. Ødeleggelsene var stor i hele bakken, både der hvor entreprenøren hadde klippet opp geonettet og i andre områder.

Etter raset var bakken bare stengt i en kort periode. Bydrift ryddet bort snøen og fjernet alt treverket. Det oppsto imidlertid ytterligere skader i bakken som en følge av oppryddingen, siden det måtte brukes bulldosere for å få fjernet snø. Hoppmiljøet tok igjen på seg arbeidet med å sette opp det gamle snøsikringssystemet på dugnad, og bakken var åpen for vinterhopping resten av sesongen.

I desember, etter raset, vurderte kommunen igjen å anskaffe et nytt snøfangernett som skulle erstatte det gamle snøsikringssystemet. Entreprenøren ble kontaktet med spørsmål om han kunne bistå med å sjekke priser og ulike leverandører. Hoppmiljøet var imidlertid motstandere av dette, da de mente dette ville innebære ytterligere utsettelse av hopping i bakken, og at det ville bli vanskelig å få festet nettet på grunn av at det allerede lå en god del snø i bakken. Ifølge en rådgiver i kommunen hadde man heller ikke penger til nytt snøfangernett, og det ble dermed lagt på is.

9. Utbedringer etter raset (2010)

Våren 2010 gikk det også et steinras nederst i bakken som rev med seg deler av retursløyfa²² og ødela vantet på den ene sida. På den andre sida av bakken hadde snøraset ødelagt det meste av vantet, samtidig som tråkkemaskinen hadde ødelagt deler av vantet under oppryddingsarbeidet etter raset.

Våren 2010 ble kommunens rådgiver som hadde hatt ansvar for prosjektet sykemeldt og en av hennes kollega overtok midlertidig. På samme tid ble den innleide byggelederen engasjert i et større prosjekt et annet sted i landet. Dette innebar ifølge innleid byggeleder at det ikke ble like tett oppfølging fra hans side denne våren.

Som skrevet over, ble det høsten 2009 avtalt at entreprenøren skulle utbedre underlaget på bestemte områder av bakkene våren/sommeren 2010. Dette arbeidet var av entreprenøren estimert til å koste 450 000 kr. Samtidig fikk entreprenøren etterbetalt de 1,6 millionene som kommunen hadde holdt igjen høsten før, eksklusiv de 450 000 kronene entreprenøren skulle ta ansvar for. Ifølge en av informantene ble dette gjort fordi snøraset hadde ødelagt grunnlaget for denne avtalen om at entreprenøren skulle legge hele bakken på nytt for egen regning.

Det hadde vært kontakt mellom kommunen og entreprenøren fra april av, men lite skjedde før snøen forsvant. Snøraset hadde gjort at det var vanskelig å avgjøre ansvarsforholdene, og det var uenighet mellom partene angående hvem som hadde ansvar for hva når det gjaldt utbedringene. Samtidig var framdriften preget av utbytting av personale både i kommunen og fra innleid byggeleder sin side. Det var også nødvendig å få bevilget mer penger til utbedringer etter raset. På samme tid ble det avgjort at man skulle forsøke å skaffe penger til snøfangernett og heisanlegg til rekrutteringsanlegget i Granåsen. Snøraset hadde gjort at man så det som helt nødvendig å skaffe et nytt snøsikringssystem til neste vintersesong. Formannskapet godkjente anskaffelse av snøfangernett og heis til rekrutteringsanlegget 22. juni.²³ Bevilgning til rekrutteringsanlegget ble gitt i forbindelse med økonomiplanen i 2010.

9.1. Åpen bok-avtale

Entreprenøren la fram et kostnadsoverslag for utbedringer av 2600 kvm plast, reparering av vantet og opprydding ved retursløyfa på 4,4 millioner kr med moms. Dette var ikke inkludert de utbedringene entreprenøren hadde tatt på seg for 450 000. Arealet for utbedring inkludert i dette kostnadsoverslaget var de områdene av bakkene som var skadet etter snøraset i 2009.

Innleid byggeleder mente denne summen var alt for høy, og var sikker på at jobben med å utbedre etter snøraset ville koste langt mindre. Innleid byggeleder la til grunn kostnadsalkylen som ble utarbeidet høsten før som underlag, og mente at man hadde mye å gå på i forhold til denne. Byggeleder anbefalte kommunen å gå inn på en ”åpen bok-avtale” med entreprenøren, hvor man avtaler hvilke arbeidsoppgaver som skulle utføres.

Entreprenøren skulle deretter utføre arbeidet og fakturere kommunen for utførte timer. En åpen bok-avtale krever tett oppfølging fra innleid byggeleder. Byggeleder må få direkte innsyn i alle påløpte projektkostnader, og i dette tilfellet signere timelister og materiallister ukentlig.

Utformingen av åpen bok-avtalen ble diskutert mellom kommunen, innleid byggeleder, assisterende byggeleder og entreprenøren. Det ble ifølge kommunaldirektøren ikke vurdert risiko ved bruk av åpen bok fra kommunen sin side.

---

²² Retursløyfe er den veien hopperne går tilbake til trappene/heisen etter å ha hoppet.

²³ Sak 187/10

Kommunaldirektøren opplyser at byggeleder var tydelig på at det tilbudet som entreprenøren hadde gitt, var altfor høyt og at det var en betydelig slakk i tilbudet. Det ble derfor vurdert at man hadde muligheter til å utbedre en større del av bakken for det beløpet som ble bevilget til formålet. Ifølge kommunaldirektøren ble det i kontrakten derfor antydnet et areal på cirka 5000 kvm, siden man på det tidspunkt ikke hadde helt oversikt over hvor store arealer som burde oppgraderes. Kommunaldirektøren mener at dette ble gjort i forståelse mellom byggherre, byggeombud og utførende entreprenør.

Ifølge entreprenøren ble resultatet at det ble lagt ny plast i hele bakken²⁴, etter anbefalt metode. Underlaget for plast ble lagt og betalt for to ganger; først sommeren 2009 etter alternativ metode anbefalt av entreprenøren, og deretter sommeren 2010 etter anbefalt metode fra FIS. Avgjørelsen om å legge om platen i etter anbefalt metode, ble tatt av kommunen og innleid prosjektleder i løpet av forsommeren 2010. Åpen bok-avtalen ble undertegnet 8. juli 2010. På vegne av kommunen ble åpen bok-avtalen underskrevet av en rådgiver fra rådmannens fagstab. Kontrakten ble inngått i overensstemmelse med kommunaldirektøren, men det foreligger ikke skriftlig dokumentasjon på slik fullmakt.

Først 27. juli ble sak 221/10 om finansiering av istandsetting og sikring av hoppbakkene i Granåsen tatt opp i formannskapet. Åpen bok-avtalen var allerede på dette tidspunktet inngått. Bevilgningen i saken var basert på det opprinnelige kostnadsoverslaget fra entreprenøren fra høsten 2009. Som nevnt foran var dette kostnadsoverslaget var basert på utbedring av et areal på 2600 kvm, og ikke 5000 kvm som var avtalt i åpen bok-avtalen. På bakgrunn av dette bevilget formannskapet 4,1 millioner kr.

Overfor revisjonen presiserer kommunaldirektøren at det var en klar oppfatning på det tidspunktet formannskapet behandlet saken, at det var fullt mulig å få realisert utbedringen innenfor den økonomiske rammen som ble bevilget.

For å sikre framdrift i prosjektet sommeren 2010 har kommunaldirektøren opplyst at han formidlet til entreprenøren og innleid byggeleder at finansieringen vil komme i orden.

Tabellen under viser anslått utgifter til utbedringer etter raset.

Tabell 6: Anslåtte utgifter til utbedringer etter raset

	Utbedring etter raset
Grunnarbeid	4,50
Prosjektledelse Rambøll	0,60
Usikkerhet	0,80
Sikring fjellvegg	1,80
sum	7,70

Tabellen viser budsjett for utbedring etter raset.

²⁴ Kommunaldirektøren presiserer at det ikke ble gjort noen utbedringer mellom 40-90 meter i den store bakken, og tilsvarende linje i den lille bakken (ca 20 m) i 2010. Dette på grunn av at området ikke var skadet og på grunn av tidspress.

Flere av informantene er kritiske til åpen bok-avtalen. De mener at det kan fungere greit hvis det er mindre jobber og oppfølgingen er tett hele veien. I dette tilfellet var det en stor jobb som skulle gjennomføres. Representantene for kommunen og innleid byggeleder er enige om at det i ettertid har blitt klart at åpen bok ikke var det riktige valget for dette oppdraget.

I åpen bok-avtalen står det at Trondheim kommune skal godkjenne alt arbeid og alle metoder som blir brukt i utbedringen av bakkene.

9.1.1. Oppfølging sommeren 2010

Som nevnt overfor krever en åpen bok-avtale tett oppfølging fra byggeleder sin side. I dette tilfellet var det innleid byggeleder som skulle stå for den daglige og ukentlige oppfølgingen. Vedkommende som hadde vært byggeleder siden Rambøll ble engasjert i 2008, var opptatt med et prosjekt et annet sted i landet i store deler av våren og sommeren 2010. Assisterende byggeleder som skulle bistå ved behov og som hadde vært med på å utforme åpen bok-avtalen, sluttet i firmaet sommeren 2010. Rambøll satt da inn en vikar som ikke hadde hatt noe med prosjektet å gjøre tidligere, og som skulle sørge for tett oppfølging av åpen bok-avtalen. I august ble vikaren erstattet med en ferievikar.

Rett etter at utbedringsarbeidet ble satt i gang var framdriften liten. Entreprenøren hadde lovet å stille med billig arbeidskraft i juli i form av ferievikarer. På grunn av at avtalen med kommunen kom sent i stand, var det ifølge entreprenøren vanskelig å få tak i sommervikarer. Det var dermed lite folk i bakkene hele sommeren, og arbeidet gikk sakte. Noe av arbeidet som skulle gjøres var svært tidkrevende. Det var blant annet diskusjoner om hvordan man skulle få fraktet sand inn i bakkene på en effektiv måte. Dette var med på å sinke framdriften. Kommunaldirektøren presiserer at utbedringsarbeidet fikk en svært dårlig start, med for få folk og store utfordringer for entreprenøren med å få inn nok sand og grus inn i bakken.

I tillegg hadde kommunen engasjert to sideentreprenører som skulle jobbe samtidig som hovedentreprenøren i august. Et firma skulle sikre fjellveggen hvor det hadde gått et ras tidlig på året, og et annet firma skulle bolte fast ekstra sikring til snøfangernettet midt i bakkene. Framdriften på disse prosjektene var tidvis dårlig, og deler av dette arbeidet medførte forsinkelser for hovedentreprenøren på grunn av at de skulle jobbe i de samme områdene. Det var også uklart hvem som hadde koordineringsrollen mellom sideentreprenørene og hovedentreprenøren. Innleid byggeleder mente det var hovedentreprenøren som hadde ansvaret, mens entreprenøren mente det var innleid byggeleder.

Fra og med august valgte kommunaldirektøren å delta aktivt i prosjektet. Han bestemte at det skulle være ukentlige byggemøter for å holde framdriften og deltok selv på disse møtene. Dette gjorde at framdriften ble bedre og at kommunaldirektøren hadde direkte kontakt med entreprenøren. Tidligere deltok kommunens rådgiver på alle byggemøtene. På denne tiden var det stort press fra media og hoppmiljøet for å få bakkene klare til plashopping, og det ble satt inn store ressurser i form av ekstrapersonell i denne perioden for å få ferdigstilt anlegget til plashopping i september. Kommunaldirektøren opplyser at press fra både media og hoppmiljøet var en av årsakene til at det ble satt inn store ressurser. Han mente at kommunens renommé sto på spill. En god del av den innleide arbeidskraften kom fra vikarbyrå, noe som ga høye timepriser. I tillegg var det bestemt at det skulle være en nøyaktighet på 1 cm i forhold til ujevnheter. Dette brukte man ifølge innleid prosjektleder mye tid på å justere og måle inn.

Det var kommunens innleide byggeleder som skulle stå for den daglige oppfølgingen av åpen bok-avtalen. I etterkant viser det seg at denne oppfølgingen ikke har blitt oppfattet like klart. I avtalen om åpen bok ble det bestemt at entreprenøren ukentlig skulle sende inn økonomisk rapport og dagsrapport som viste fremdrift, maskiner og mannskap. Byggeleder mottok

oversikter over antall personer, men tallet varierte gjennom dagen. Timelistene hadde entreprenøren tilgjengelig på kontoret. Dette var ikke byggeleder kjent med. Også entreprenøren mener at byggeleders oppfølging av avtalen var dårlig.

Rådmannen presiserer at hoppbakkene i Granåsen ble ferdigstilt for plashopping høsten 2010, K120 var klar for hopping 6. september og K90 klar for hopping 15. september.

10. Status 2011

Tabellen nedenfor viser en samlet oversikt over budsjett og regnskap for rehabilitering av Granåsensanleggene.

Tabell 7: Budsjett og regnskap Granåsen anleggene

Prosjekt	Tekst	Opprinnelig	Justert etter	Endelig justert	Foreløpig regnskap per 27.05.11
Granåsen		Budsjett	minimumsløsn	budsjett	
535820	Løyper	2,6	3,3	3,3	3,3
535821	Snøproduskjon	1,5	2,7	2,7	2,7
535825	Riving K80	2,0	0,9	0,9	0,9
535836	K 120	25,0			
	herav sporsystem		8,0	8,0	8,0
	herav øvrige tiltak		2,1	2,1	2,1
	herav anbud oppgradering		23,0	28,3	31,8
		31,1	40,0	45,3	48,8
Rekrutteringsbakker, heis					
535874	Rekrutteringsbakker	9,0	tatt ut	6,0	0²⁵
Snøfangernett					
535872	Snøfangernett			3,6	3,3
Sum alle prosjekter		40,1		54,9	52,1

Tabellen viser at totalt justert budsjett er 54,9. Forbruk per 27. 5. 2011 er på 52 millioner kr. Dette vil bli høyere når arbeidene er ferdige.

Opprinnelig budsjett for Granåsen, i henhold til bystyresak 130/06, ble satt til 31,1 millioner kr eksklusive rekrutteringsanlegget og 40,1 millioner kr inklusive rekrutteringsbakker. Dette budsjettet er senere endret som følge av formannskapssak 264/08, hvor en minimumsløsning ble presentert. I justert budsjett etter minimumsløsning utgår rekrutteringsbakker fra budsjettet. Det totale budsjettet er imidlertid uendret. Dette innebærer at reelle utgiftene er blitt høyere, da rekrutteringsbakkene skulle kostet 9 millioner kr.

Forskjellen mellom budsjett for minimumsløsningen og det endelig justerte budsjett er 14,9 millioner kr. Endelig justert budsjett inkluderer bevilgninger til utbedringer etter ras på 4,1²⁶,

²⁵ Rådmannen opplyser at denne jobben er bestilt hos Trondheim eiendom, som fører prosjektrekningskap. Når heisprosjektet er ferdig i løpet av høsten, blir det gjort opp mellom enhetene. Rådmannen opplyser samtidig at det ikke skal komme noen overskridelser på dette prosjektet.

²⁶ Budsjettet for utbedring av ras var på 7,7 millioner kroner. Det ble søkt om bevilgning på 4,1 millioner fordi rådmannen hadde ledige midler til å dekke det resterende.

2,5 millioner kr til snøfangernett, 6 millioner kr til heisanlegg og 2,2 millioner kr i tilleggsbevilgninger i forbindelse med overskridelser både for snøfangernettet og utbedringer etter raset.

Som tabellen viser, er endelig budsjett for sporsystem satt opp med 8 millioner kr. Av spillemiddelregnskapet som revisjonen har fått tilsendt, utgjør budsjettet 7,5 millioner kr. Vi har ingen opplysninger om hva som var opprinnelig budsjett på sporsystemet. Dette er etterspurt, men ikke framskaffet.

Når det gjelder heisanlegget var dette budsjettert med 9 millioner kr i bystyrets opprinnelig budsjett. Dette ble tatt ut i minimumsløsningen, men er kommet inn i budsjettet igjen i 2010 og 2011 etter vedtak i bystyret. Snøfangernettet er budsjettert med 3,6 millioner kr og har et forbruk per utgangen av mai på 3,3 millioner kr. Som tabellen viser, gjenstår arbeidet med heisanlegg og noe på snøfangernett. Heis i rekruttbakkene er planlagt ferdigstilt høsten 2011.

10.1. Ødeleggelse og nytt ras 2011

Da snøen smeltet i bakken i 2011 og snøfangernettet ble fjernet, kom det til syne relativt store skader på deler av plastbelegget i unnarenet i K120. Bl.a. hadde plastmatter løsnet og seget. En representant for den finske produsenten av plastmattene gjennomførte en inspeksjon av skadene i juni og har skrevet en kort rapport. Rådmannen har også mottatt vurderinger fra driftsleder i Granåsen og fra representant fra produsenten av snøfangernettet. Det synes å være enighet om at plastmattene hadde seget på grunn av ødelagte skruer og enkelte feil i innfesting og legging av geonett og patentbånd.

Rådmannen har opplyst til formannskapet at det har vært holdt møter med entreprenøren og at kommunen har ønsket å komme med et reklamasjonskrav så fort det lar seg gjøre for å få dekket kostnadene med nok en reparasjon.²⁷ Entreprenøren skulle komme raskt i gang med reparasjonsarbeidene. Kommunen har måttet betale et forskudd for arbeidene på 400 000, og kontrakten med entreprenøren lyder totalt på 670 000 uten mva. Imidlertid har kommunaldirektøren orientert formannskapet om at han regner med at disse pengene blir tilbakebetalt kommunen. Det ble opplyst i saken at resultatet av reklamasjonssaken ville foreligge etter sommeren.

Hoppbakkene i Granåsen har vært midlertidig godkjent fra FIS, og at ny befaring/ godkjenning blir gjennomført i slutten av august 2011.

---

²⁷ Sak 11/30281 2, behandlet i Formannskapet 2806 2011.

11. Revisjonens vurderinger

Det har foregått en omfattende rehabilitering i hoppbakkene i Granåsen i perioden fra 2006 og frem til i dag. Både K120 og K90 er bygd om og har fått ny profil. K120 har fått en tidsriktig størrelse, med hillsize på 140 meter og et nytt sporsystem. Det er lagt ny plast i unnarenet på begge bakkene. Den nye profilen og størrelsen på K120 høstet anerkjennelse blant hopperne da det ble arrangert et World Cup-renn i Granåsen i 2008. Plastleggingen har imidlertid ikke vært vellykket. Ujevnheter i plastunderlaget og ras har medført at bakkene har vært stengt for plashopping i flere perioder. Dette har ført til ustabile treningsforhold for sommerhopping.

Rapporten viser at rehabiliteringen av Granåsen ved utgangen av mai 2011 har kostet 52,1 millioner kr. Opprinnelig var rehabiliteringen planlagt å koste 40,1 millioner kr. Revisjonen vil understreke at summen på 52,1 millioner kr ikke er endelig og vil øke når rekrutteringsanlegg og snøfangernett ferdigstilles. På bakgrunn av dette forventes utgiftene å øke med minst 6,3 millioner kr, slik at summen blir på 58,4 millioner kr. Dersom det påløper utgifter i forbindelse med ødeleggelsene i bakken våren 2011, vil utgiftene øke ytterligere.

Dette innebærer at rehabiliteringen ser ut til å ha blitt om lag 18 millioner kr dyrere enn opprinnelig budsjett. Økte utgifter skyldes ifølge rådmannen at is-spor i tilløpet i K120 ble dyrere enn beregnet samt økte kostnader på grunn av utbedringene etter raset i 2009. Revisjonen presiserer at siden vi ikke har fått framlagt en oversikt som viser i detalj hva budsjettpostene i bystyresaken fra 2006 inneholder, er det ikke mulig å fastslå ekstakt hvor mye dyrere is-sporet ble.

I det opprinnelige budsjettet var det planlagt å bruke ni millioner til rehabilitering av rekrutteringsbakker. På grunn av kostnadsøkningene ble rehabiliteringen av disse bakkene tatt ut av rehabiliteringsprosjektet. Bystyret har i ettertid bevilget seks millioner kr til heisanlegg i rekrutteringsbakken. Revisjonen understreker at kommunen med dette har bevilget tre millioner kr mindre til denne delen av rehabiliteringsprosjektet enn opprinnelig planlagt.

Revisjonen mener at kvaliteten på informasjonen som er gitt til formannskapet har vært mangelfull. I formannskapssaken fra 2008 opplyses det at is-sporet har blitt noe dyrere enn beregnet. Etter revisjonens vurdering burde rådmannen ha opplyst hva is-sporet kostet og hvilke konsekvenser dette fikk for den øvrige oppgradering av hoppbakken. Videre burde det ha blitt opplyst hva som var årsaken til at rehabiliteringen måtte reduseres til en minimumsløsning.

Også rapporteringen av rehabiliteringsprosjektet har vært mangelfull. I henhold til investeringsreglementet skal det legges fram en kort statusrapport for større enkeltprosjekt og prosjekter av spesiell interesse. Rehabiliteringen av Granåsen ble første gang omtalt i 2. tertialrapport for 2010. Revisjonen mener at prosjektets størrelse og interesse tilsier at det burde ha blitt omtalt tidligere i tertialrapportene.

Det er også krav om særskilt rapportering dersom et prosjekt har betydelige avvik i forhold til bystyrets vedtak. Det skal redegjøres for konsekvens og eventuelle korrigerende tiltak. Granåsen-prosjektet har ved flere anledninger vært rapportert, blant annet i hastesakene i 2008 og 2010, og i formannskapet august 2010, hvor det ble opplyst om avvik i metode i

plastleggingen, samt en orientering om raset i bakken. Etter revisjonens vurdering er det rapportert særskilt. Vi mener imidlertid at rådmannen burde ha gitt en sammenstilling mellom budsjett, kostnadsoverslag og regnskap slik at økonomisk status og eventuelle avvik hadde fremkommet.

Den største enkeltbevilgningen i rehabiliteringen av Granåsen er ikke fremmet gjennom økonomiplanene, men som hastesak i formannskapet. Dette gjelder bevilgningen på 28 millioner kr sommeren 2008. Etter vår vurdering kunne og burde bruk av hastesak vært unngått med bedre planlegging.

Rapporten viser at arbeidet med den økonomiske oppfølgingen av rehabiliteringen i Granåsen har vært delt mellom rådgiver hos rådmannens fagstab og økonomer i fagstaben. Økonomene i rådmannens fagstab har vært involvert i forbindelse med bevilgninger, budsjett og rapportering. Innleid byggeleder har ansvar for økonomioppfølging av entreprenøren. Byggeleder har også attestert på samtlige bilag som omhandler totalentreprisen, mens kommunens rådgiver har attestert i kommunens fakturasystem. Etter revisjonens vurdering har det imidlertid vært manglende helhetlig økonomisk oversikt i rehabiliteringsprosjektet.

Revisjonen mener at rollene i rehabiliteringsprosjektet ikke har vært godt nok definert. Spesielt mener vi at hvem som skal ha ansvaret for totaløkonomien har vært uklart. Revisjonen mener at kommunen burde ha definert rollene tydelig, for eksempel kunne kommunens rådgiver ha blitt definert som prosjektleder. Da hadde rådgiverens rolle vært klarere definert. Rådgiver sto mye alene og måtte ta viktige avgjørelser basert på uttalelser fra entreprenøren og råd fra innleid byggeleder. Vi mener at det med fordel kunne ha vært etablert en styringsgruppe og en referansegruppe rundt rehabiliteringsprosjektet.

Utgifter til oppgradering av K120 og K90 og utgifter til utbedringer etter raset i 2009 er bokført på samme prosjektnummer i regnskapet. Dette har medført at det har vært vanskelig å sammenholde faktiske utgifter mot budsjett for disse to ulike oppgavene. Revisjonen mener at utbedringene etter raset burde ha hatt et eget prosjektnummer i regnskapet.

Før en endring i et prosjekt blir godkjent bør virkningen analyseres og risikoforhold identifiseres. Revisjonen mener at endring i metode for plastlegging ikke i tilstrekkelig grad ble analysert. Siden verken kommunens rådgiver eller innleid byggeleder hadde kompetanse på hoppbakker, mener revisjonen det er kritikkverdig at det ikke ble hentet inn råd fra assisterende byggeleder, som hadde slik kunnskap.

Entreprenøren endret metode for plastlegging av bakken fordi de mente det ville bli for tids- og kostnadskrevende å legge hele bakken etter anbefalt metode. Den nye metoden var uprøvd, men entreprenøren vurderte at det ikke var noen risiko med denne metoden. Det viste seg imidlertid at kvaliteten på plastleggingen ikke ble god nok og entreprenøren måtte utbedre ujevnheter. Revisjonen mener at assisterende byggeleder, som hadde kunnskap om bygging av hoppbakker, burde ha blitt rådført om metodeendringen.

Etter at raset gikk i 2009 ble det sommeren 2010 bestemt at entreprenøren skulle legge om platen i hele bakken etter anbefalt metode. Revisjonen vil presisere at plastlegging etter anbefalt metode var en del av totalentreprisen. Entreprenøren har dermed fått betalt både for å legge platen etter alternativ metode og til slutt etter anbefalt metode.

Rapporten viser at åpen bok-avtalen ble underskrevet før formannskapet hadde bevilget midlene. Revisjonen mener formannskapet burde ha behandlet saken før kontrakten ble inngått.

Ifølge entreprenøren var grunnlaget for bevilgningen beregnet ut fra utbedring av deler av bakken (2600 kvm). Åpen bok-kontrakten var derimot basert på utbedring av hele bakken (5000 kvm). Kommunaldirektøren forklarer dette med at både innleid byggeleder og kommunen mente at det ville være mulig å få utbedret hele bakken innenfor bevilgningen. Entreprenørens anslag ble vurdert som alt for høyt. Revisjonen mener overskridelsen viser at åpen bok-avtalen var for optimistisk. Oppfølging av åpen bok-avtalen har også vært mangelfull. Kontrakten forutsatte ekstra tett oppfølging av utført arbeid og innsendte timelister. Verken fysisk tilstedeværelse eller oppfølging av timelister har fungert slik det ble avtalt. Utskiftinger i byggelederrollen har hatt uheldige konsekvenser for prosjektet.

I den fasen av utbedringsarbeidet hvor flere aktører var inne og arbeidet i bakken samtidig, uttaler hovedentreprenør og representant for byggeleder at det var problemer med framdriften fordi de forskjellige aktørene var avhengig av å jobbe i samme områder. Det var uklart hvem som hadde koordineringsansvar mellom hovedentreprenør og sideentreprenørene. Her burde det vært etablert rutiner for samspill, eller vært avklart hvem som hadde ansvar for koordinering av aktørene.

De to viktigste kontraktene i rehabiliteringsprosjektet er underskrevet av rådgivere i rådmannens fagstab, i samråd med gjeldende kommunaldirektør. Det finnes ingen skriftlige fullmakter for dette. Hvis andre enn ansvarlig kommunaldirektør skriver under på vegne av kommunen, skal skriftlige fullmakter være gitt. Revisjonen mener det er kritikkverdig at dette ikke ble gjort.

12. Konklusjon

Hoppbakkene i Granåsen er rehabilitert med ny profil og tidsriktig hillslope. Uheldige omstendigheter har medført at bakken har vært stengt i perioder. Bakkene har ikke endelig godkjenning av FIS.

Revisjonen mener det er flere svakheter i måten rehabiliteringsprosessen har blitt gjennomført på. Dette begrunner vi med:

- Rehabiliteringen er blitt dyrere enn planlagt og som en minimumsløsning
- Informasjonen til politisk nivå har ikke vært god nok
- Rehabiliteringen har vært preget av flere hastesaker
- Uklare roller og mangelfull prosjektstyring og økonomioppfølging
- Manglende kontinuitet i viktige roller
- For dårlig kvalitetssikring av beslutning om endret metode for plastlegging
- Uheldig overgang fra totalentreprise til åpen bok-avtale og mangelfull oppfølging av avtalen

13. Rådmannens hørings svar

TRONDHEIM KOMMUNE

Rådmannen

NOTAT

Vår referanse   Vår dato
11/38820-1 (167811/11)   26.08.2011

Til: Trondheim kommunerevisjon

Fra: Rådmannen

Kopi til: Tale Baadsvik

Rådmannens kommentarer til revisjonsrapporten "rehabilitering av Granåsen hoppanlegg", rapport 08/2011 - F

Bakgrunn:

Trondheim kommunerevisjon har gjennomført forvaltningsrevisjon av rehabiliteringen av Granåsen skisenter etter bestilling fra Kontrollkomiteen. Bestillingen må ses på bakgrunn av økonomiske overskridelser, ras og forsinkelser av rehabiliteringsarbeidet i bakken. Fokuset i rapporten har vært på hvordan rehabiliteringsprosessen har vært organisert og ledet fra kommunens side. Rådmannen mener Trondheim kommunerevisjon har vært grundig gjennomført og synliggjør sentrale utfordringer knyttet til organisering og gjennomføring av denne type prosjekter.

Rådmannens kommentarer:

Skianlegget i Granåsen har stor betydning for både Trondheim og regionen. Både som breddeanlegg for idrett, mosjon og friluftsliv, men også som toppidrettsanlegg for nasjonale og internasjonale konkurranser innenfor en rekke idretter. Seinest i 2010 var anlegget hovedarena for VM i orientering. Spesielt viktig er anlegget for skiidretten. I tillegg til VM i nordiske grener i 1997 har det vært gjennomført en rekke world cup-renn i hopp og kombinert, men også i langrenn og skiskyting i anlegget.

Det har vært politisk prioritert fra kommunens side å ivareta og utvikle anlegget som en idrettens storstue i Midt-Norge, og i dette bildet har hoppbakkene stor betydning. Rådmannen er tilfreds med at det er gjennomført en rehabilitering som gjør at bakkene i dag framstår med en moderne og oppdatert profil som får gode tilbakemeldinger fra det nasjonale og internasjonale hoppmiljøet, og at både det norske og det internasjonale skiforbundet har gitt signaler om at Granåsen er et anlegg man ønsker å satse videre på når det gjelder store nasjonale og internasjonale renn.

Postadresse:
TRONDHEIM KOMMUNE
Kontortjenesten
Postboks 2300 Sluppen
7004 TRONDHEIM

Besøksadresse:
Erling Skakkes gt. 14

Telefon:
+47 72548526

Telefaks:
+47 72546064

Organisasjonsnummer:
NO 942 110 464

E-postadresse: kontortjenesten.postmottak@trondheim.kommune.no
Internettadresse: www.trondheim.kommune.no/radmannen

167811/11

TRONDHEIM KOMMUNE
Kontortjenesten

Vår referanse
11/38820

Vår dato
26.08.2011

Rådmannen er imidlertid ikke tilfreds med måten oppgraderingen og rehabiliteringen er gjennomført på, og har følgende utdypende kommentarer og informasjon:

I 1997 sto Granåsenanlegget ferdig til VM på ski. Det var aksjeselskapet VM på ski AS som bygde anlegget og gjennomførte arrangementet. Etter at VM på ski ble avsluttet, overtok kommunen anlegget.

Anlegget var bygd for å gjennomføre ski – VM og det hadde mange provisoriske løsninger. Etter at kommunen overtok anlegget ble det ganske raskt avdekket at anlegget hadde betydelige behov for oppgraderinger, ombygging og omfattende vedlikehold.

Det har vært en betydelig utfordring for kommunen å prøve å få en total oversikt over det samlede rehabiliterings- og ombyggingsbehovet. I hele perioden etter 1997 har det stadig blitt oppdaget nye feil og mangler ved anlegget. Når rehabiliteringsprosjekter er igangsatt, er det også blitt avdekket skulte mangler og feil. Samtidig har det kommet nye krav fra FIS om endringer av anlegget for at anlegget skal få de nødvendige godkjenningene for å avvikle internasjonale renn. Rehabilitering av store anlegg er ofte mer komplisert enn bygging av nye anlegg. Det er betydelige problemer med å avdekke feil og mangler, samtidig som det er vanskelig å løse oppgavene på en tilfredsstillende måte selv om en benytter seg av flere kompetansemiljøer. Fremdeles er det stor usikkerhet knyttet til det framtidige rehabiliteringsbehovet for anlegget, og rådmannen erkjenner at vi også framover vil kunne få nye utfordringer knyttet til anlegget i Granåsen.

Kostnader knyttet til rehabiliteringen

Gjennomgangen viser at rehabilitering av anlegget har blitt dyrere enn først antatt i 2006, men gjennomgangen viser også at når det er avdekket overskridelser i prosjektet, er dette fremmet som enkeltsaker til formannskapet/bystyret. På den måten har man orientert politisk nivå samtidig som prosjektet er blitt tilført investeringsmidler. Denne håndteringen er i tråd med Trondheim kommunes investeringsreglement.

Imidlertid mener Trondheim kommunerevisjon at kvaliteten på informasjonen som er gitt til formannskapet har vært mangelfull. Trondheim kommunerevisjon viser her til manglende informasjon om utgifter knyttet til is – sporet og hvilke konsekvenser økte utgifter til dette enkeltprosjektet har fått for den øvrige oppgraderingen av hoppbakkene. Rådmannen er enig i Trondheim kommunerevisjons vurdering, og erkjenner at denne informasjonen burde vært mer utfyllende.

Mangelfull rapportering

Trondheim kommunerevisjon etterlyser mer rapportering om Granåsenanleggene i tertialrapportene i den aktuelle perioden. En gjennomgang av alle tertialrapportene etter 1. tertial 2006, viser at avvik knyttet til Granåsen første gang ble rapportert i 2. tertial 2010. Rådmannen vil her opplyse om at avvik for våren 2010, ble avdekket mellom rapporteringstidspunktene, og rådmannen fremmet dette som egne politiske saker så snart avvik ble rapportert. Dette ble vurdert som tilstrekkelig. Trondheim kommunerevisjon konkluderer også med at slik rapportering er gitt iht. kommunens investeringsreglement.

Bruk av hasteparagrafen ved bevilgninger

Den største enkeltbevilgningen i rehabiliteringen av Granåsen er ikke fremmet gjennom økonomiplanene, men som hastesak i formannskapet (Kommuneloven § 13). Dette gjelder bevilgningen på 28 millioner kroner sommeren 2008. Trondheim kommunerevisjon mener at hasteparagrafen kunne vært unngått med bedre planlegging. Som det framgår av formannskapssak 264/11 hadde anlegget sommeren 2008 ikke godkjenning fra FIS. Tidligere godkjenning opphørte i desember 2007. Uten en slik sertifisering og godkjenning ville en ikke kunne gjennomføre de planlagte arrangementene vinteren 2008/2009 (World Cup i hopp og kombinert). I tillegg var plasten i bakkene fjernet og bakkene kunne ikke lengre brukes til sommerhopping. Rehabiliteringen i anlegget ble stoppet i påvente av eventuelle ekstrabevilgninger. For at bakkene skulle kunne benyttes i vintersesongen 2008/2009 måtte det foreligge en godkjenning fra FIS. I henhold til vedtatt økonomiplan var det i perioden 2009 – 2011 innarbeidet 32 millioner kroner til anlegget. Imidlertid viste det seg ikke mulig å gjennomføre rehabiliteringen over så mange år, hvis bakkene samtidig skulle benyttes til hopping. I ettertid ser rådmannen at bevilgningene i økonomiplanen burde vært konsentrert innenfor en mer begrenset tidsperiode.

Mangelfull rolleavklaring

Trondheim kommunerevisjon peker på at arbeidet med den økonomiske oppfølgingen av rehabiliteringen i Granåsen har vært delt mellom ulike rådgivere i rådmannens fagstab, og byggeleder har attestert på samtlige bilag som omhandler totalentreprisen, mens kommunens rådgiver har attestert i kommunens fakturasystem. Trondheim kommunerevisjon mener at denne organiseringen har medført en manglende helhetlig økonomisk oversikt i rehabiliteringsprosjektet. Videre mener Trondheim kommunerevisjon også at det har vært uklar rollefordeling mellom de ulike aktorene, blant annet rollefordelingen innad i rådmannens stab. Selv om det har vært en noe spesiell situasjon med stor utskifting av kommunaldirektører, rådgivere og byggeledere som har fulgt opp denne saken, så finner rådmannen det uheldig at det er usikkerhet i kommunen om den enkelte sin rolle og ansvar.

Trondheim kommunerevisjon peker også på manglende oppfølging knyttet til åpen bok – kontrakten og problemer med framdriften i prosjektet pga. uklarheter hvem som hadde koordineringsansvar. Som en oppfølging av denne rapporten fra Trondheim kommunerevisjon vil rådmannen gjennomgå ansvarsfordelingen for de ulike funksjonene i staben. Rådmannen vil også gå igjennom eksisterende organisering av investeringsprosjektene på idrettsområdet, og vil vurdere at disse prosjektene i større grad enn i dag organiseres, ledes og gjennomføres i sin helhet fra Utbyggingsenheten i kommunen.

Skriftlige fullmakter

Trondheim kommunerevisjon mener at det er kritikkverdig at de to viktigste kontraktene i rehabiliteringsprosjektet er underskrevet av rådgivere i rådmannens fagstab, uten at det finnes skriftlige fullmakter for dette. I begge de to nevnte tilfellene ble det gitt muntlig fullmakt fra gjeldende kommunaldirektor til rådgiver til å underskrive avtalen på vegne av direktøren. I det siste tilfellet var dette begrunnet med ferieavvikling og behovet for å få kontrakten underskrevet. Rådmannen er helt enig i Trondheim kommunerevisjons vurderinger, og i begge tilfeller skulle fullmaktsdelegasjonen vært dokumentert skriftlig på angjeldende tidspunkt. Dette vil bli fulgt opp fremover.

TRONDHEIM KOMMUNE
Kontortjenesten

Vår referanse
11/38820

Vår dato
26.08.2011

Utførelse av arbeidet

Det har vært betydelige utfordringer knyttet til snøsikring og plastdekket i bakken. Kommunen har ikke egen kompetanse på dette området, og er derfor helt avhengig av innleid kompetanse. Kommunen var også skeptisk til den løsningen som ble foreslått av entreprenør, men valgte å gjennomføre arbeidet iht. entreprenørens anbefalninger. Trondheim kommunerevisjon påpeker i sin rapport at assisterende byggeleder burde vært rådført før en valgte metode for sikring av plast/snøsikringsnett. Kommunen hadde leid inn et firma som skulle stå for byggeledelsen og rådmannen anser det som firmaets ansvar å etablere god nok intern kommunikasjon mellom byggeleder og assisterende byggeleder. Rådmannen er enig i at det på dette punktet burde vært en bedre intern kommunikasjon mellom byggeleder og assisterende byggeleder.

Trondheim kommunerevisjon viser til at de mener at entreprenøren har fått betalt to ganger for å legge platen i bakken. Plast i bakken ble lagt 2 ganger. Første gang ble resultatet ikke godkjent av kommunen, og entreprenøren ble pålagt å legge platen på nytt. Før platen ble lagt på nytt, oppstod det ras i bakken. Dette medførte uenighet mellom kommunen og entreprenør om hvilke skader som var en direkte følge av raset og hvilke skader som oppsto pga valgt metode 1. gang platen med lagt.

Signering av kontrakt – og formannskapets behandling

Rapporten viser at åpen bok-avtalen ble underskrevet før formannskapet hadde bevilget midlene. Trondheim kommunerevisjon mener formannskapet burde ha behandlet saken for kontrakten ble inngått. I forbindelse med rasene kom kommunen i en meget vanskelig situasjon. Det var et betydelig press på å finne løsninger fra hoppmiljøet, og press fra entreprenør for å få signert en avtale på gjennomføring av arbeidet. I en slik situasjon oppstår det lett feil og det må handles raskt. Imidlertid vil rådmannen presisere at kontrakter ikke skal inngås før det politisk er foretatt en bevilgning, eller det tas med i avtalen et forbehold om politisk behandling.

Rådmannen finner det naturlig å legge til at rehabiliteringen av Granåsenanlegget har vært et stort og komplisert prosjekt. Prosjektet har blitt dyrere enn først beskrevet, men de økonomiske rammene er økt i samsvar med utviklingen av prosjektet. Dette prosjektet er også preget av at kommunen har vært helt avhengig av eksternt kompetanse og at de innleide partene har hatt et godt samarbeid. Fra kommunens side kunne prosjektet vært organisert på en noe bedre måte, og rådmannen vil derfor framover vurdere at større idrettsprosjekter blir gjennomført av kommunens Utbygningssenhet – en enhet som skal ha den riktige kompetansen til å gjennomføre kompliserte utbyggings- og rehabiliteringsprosjekter.

Videre utvikling av anlegget i Granåsen

Rådmannen vil avslutningsvis påpeke at det fortsatt er behov for å få en grundigere analyse og teknisk gjennomgang av situasjonen i Granåsen. Selv om det ble gjennomført grunnundersøkelser for arbeidene i bakken ble igangsatt, er det nå behov for nye og utvidete undersøkelser.

Undersøkelsene som ble gjort i 2004/2005 viste ustabilitet i grunnforholdene, som blant annet medførte at deler av tribueanlegget ble nedstengt. Erfaringene som er gjort fra 2008 og fram til i dag, viser at grunnforholdene er dårligere enn forventet. I perioden har det gått et større steinras i bakken, i tillegg til mindre utglidninger og masseforflytning. Med en bakke som er bygd på trekonstruksjoner gir dette spesielle utfordringer. I tillegg har man store utfordringer knyttet til

TRONDHEIM KOMMUNE
Kontortjenesten

Vår referanse
11/38820

Vår dato
26.08.2011

---

vannføring, både overflatevann og vannføring i grunnen. For å få en god nok oversikt over dette, og dermed godt beslutningsgrunnlag for hvilke tiltak som bør iverksettes vil rådmannen få gjennomført en ny og utvidet teknisk gjennomgang i løpet av høsten 2011.

Med hilsen

Morten Wolden
Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift